

نحو ترجمه سی

جزء ثانی

باب الهنديات

جامع الخروفی او فاعلمه سنده آغون و مدرس خیر الله ابن عثمان

بو کتاب باصمه اوله مشدر قرانده چیرکوف خاتونق ننگ ورثه لر یئنگ

طبع خانه سنده او فاعلمه سنده آغون و مدرس خیر الله ابن

عثمان ننگ خراجاتی ایلان ۱۸۹۹ نجی یلده

بو کتاب ننگ باصمه سنه رخصت بیرلدی سانکت پیتر بورغده

۳۵ نجی اییونده ۱۸۹۵ نجی یلده

Дозволено цензурою С.-Петербургъ 30 Іюня 1895 года.

Типо-Литографія наследниковъ М. Чирковой въ Казани.

* ن ح و *

کوب معنی که کلور شاعر

نحونا نحو دارك يا حبيبي * لقينا نحو الف من رقيبى
 وچندانهم چياعا نحو كلب * تمنومك نحو من شراب * ديهشدر
 علم نحوى ابتدا وضع ايدان (ابو الاسود الدثلى دور حضرت
 على كرم الله وجهه دن اخذ ايلمشدور كيفيت وضعى ترجمان
 حقيقت غزتهسندة تفصيلا ذكر اولندعى اوزره بركيچه مذکور
 ابو الاسود عاقله سى ايله مصاحبت ايدر ايكن ابو الاسودك قزى
 بالترغوى يلدورلارغه حيران بولوب آتاسينه (ما احسن السماء)
 ديوب نون رفعى ايله ديهش ابو الاسود جوابنده (النجوم) ديهش
 قزى تبسمله يا آتابن سكاسمايى تزيين ايدن ندور ديوصورمادوم
 سن النجوم ديوجواب ويررسن بلکه بن سمانك يلدوزلار ايله تزييناتينه
 حيران اولدومده سماءنه كوزل ديدوم ديدكده ابو الاسود آقيزم
 مرادك ايله اولسه فتح نون ايله (ما احسن السماء) ديهك كراك
 ايردى ديولحننى تصحيح بعدنده جناب امير الهوئميين على رضى
 الله عنه حضرت لارينه كيفيتى هكايه ايدوب عربك عجم ايله
 اختلاطى كوب بولدى لسانمه لحن غلط داخل اولوب فصاحت
 اصليه سى مختل وقواعد مخصوصه سى منسى اوله چقدور بولكچاره
 لازم دور ديدكده حضرت على كرم الله وجهه برنچه قواعد بيان
 بورديلار ابو الاسود كوفه لك دور بصره شهرنده وجوده كلوب
 بيك كوب عمرلار او تكاروب الله نك رحمتينه انتقال ايلمشدور

ابو الاسوده خلف بش نفر ذوات دور عنبة الفيل ٢ نجي ميهون
 الاقرن ٣ نجي يحيى بن يعمر ٤ اوغلى عطاء ٥ نجي اوغلى ابو
 الحارس بونلره خلف عبد الله بن اسحق عيسى بن عمر السقفي
 ابو عمر بن علاء بونلره خلف خليل بن احمد الفراميني بونلدين
 صوفك امام سيمويه وكسائي بونلردين صونكره علماء كوفي وبصري
 ايكي فرقه اولمش لار دور امام سيمويه ابو الحسن الاخفش سعيث
 مسعد امام كسائي امام فرايبى استخلاف ايلمش دور بونلردين
 صونكره صالح بن اسحق الجرمي وبكر بن عثمان المازني كاهشي دور
 بونلردين صونكره محمد بن يزيد المبرد بونلدين صونكره ابو اسحق
 الزجاج ابو بكر ابن سراج ابن درستويه ابو بكر بن محمد بونلردين
 صونكره ابو علي الحسن الفارسي ابو سعيد الحسن بن عبد الله كلوب
 بونلردين صونكره ابو الفتح بونلردين صونكره شيخ عبد القاهر
 الجرجاني صونكره زحشري صونكره ابن الحاجب حضرت تاري كلوب
 هر قابولارينك فن تحوده بيوك خدمت لاري اولمش دور

ربهوم الله تعالى رحمة واسعة

(Faint bleed-through text from the reverse side of the page)

❖ اولاد ملت اوچون برسوز ❖

معارف بر دولت نك حياتی بر ملت نك سعادتى دور بر طفل همیشه بالغ اوله من حسیات علوینى تربیه ایله آچهق شرط اعظم دور اما تربیهنى خلقت دن کوتمک تمنی ایلمک غفلت دور و خطا دور و سائقه جهالت دور و یاکه پدر اجدادینك شرفیتنه اتکا قیلماق جهالت نك اول سببى دور بلکه عین حماقت دور مع هذا پدری و اجدادی بوشرفی فضیلتی نه مشقت ایله تحصیل ایلا دوکی لارندین غفلت دور تربیه و معارف ایله کند و سنی تزیین ایلمک ده محل مکتب و مدرسه دور مکتب و مدرسه محل ادب و منبع فیض رفعت دور بناء علیه مکتب ده ادب عرفان دین حصه آلهش بر صاحب عقل ایله دیگر بر فضیلت و اهمیت نه ایرکاننى بله از بر جاهل آرسنه کی فرق معلوم اولی الابصار دور و وظیفه مقدسه و شرف انسانی تحصیل ده زیاده سبب اولان سعی غیرت ایله حق سبحانه و تعالی نك فیضینه توکل دور بر کره نظر ایدالم قاریلق فقیرلك ایله ندامت ده مایوس بر شخص دین سوءال ایدلسه و او یلاه لار ایله نارجهالتدن کوز یاشلارنى دوکیور دور صباوتده اوقمادق ذوق صفا ایله کیچردوك نه ضرور قایغو حاضرده قول لارمز دو تمار کوز لارمز کورماز پیر اولدوق شبا بتمز فنا اولدوقی آغلانچق آچانچق بر حال ضلالتده کاشکه مفکره لارمزی بحقه ادراء استقبال ایدنوب در سخانه سعادتده استاذ لارمز نك نصایح خیر خواهانه سنی ایشوب اوقمان یازمق ایله مشغول اوله ایردوك بویله آج بی علاج حبهء واحد که محتاج اولماز دق کور رسکنز حاله ز نه عبرت اجتهاد

ایدونکز اوتکان شبابت اعاده قبلماز دیو تأسف جو ابی ویر لار
 خصوصاً بودور مز عهوم ناس اوچون منبع فیض و سعادت مطاع
 انوار عنایت دوریدور

معارنی ایرسه ملتک ماده و معنی دوام حیات سعادتینک مبنی سیدور
 معارف دن عروم عالم مدنیته ده فقط حیوان ناطق اولهقندن باشقه
 بر ماهیه مزیدیتی یوقدور معلوم دور سوز اولاد ملت اوچون
 سوزلنور مدرس افندیلارمز نک ملت اوزره معظم خدمت لاری
 اولاد ملتہ فیض ایتدرچک بر خصلمته دلالتدور اول ایرسه تحصیل
 علم و معرفت دور اولاد ملتی جهالت کبی بر جلا دی دینک پنچہ
 قهرنده زبون ایتہک عظیم فدا مت دور بناء علیہ مدرس افندی لارمز
 فکر عاجز انہ نسبتہ یونان حکیم لار فندین باقی فقط الحیوان جنس
 الانسان نوع مسالکنی تعلیم تدریس ایله اولاد ملت نک عہر
 عزیزلارنی ضایع قیلماتی محض خطا دور تعلیم تدریسده اولاد ملتک
 حیاتی ظاہری و باطنی اوزره خدمت ایتہک اولی بلکه لازم و واجب دور
 حیات معنوی ایرسه علوم دینیہ ده تابلوب حیات ظاہری ایرسه
 حیات ظاہری اوزره سبب اولغان علم لار دور عصر حاضر مزده
 مشار الیہ بالبنان اولغان مدرسہ لار مزده فقط علم المنطق او قلوب
 علم تفسیر علم حدیث نہ ایرکانی بوناری اوقہقی بلہک جهالت
 عد ایدلمکی آفتہ عظیمہ دور بونار بلنور اوقہما پنچہ دیہک تسویل

معنی مفردہ دلالتہ ایدان بر لفظہ کلمہ دیر لر (حسن • حسین)
لفظ لری کبی کلمہ معنی موضوع له سینہ دلالتہ مستقل اولوب ماده
وصیغہ سنن بین زمان فہم لہاسہ اسم دیر لر (احمد • عہود) لفظ لری
کبی = اگر کلمہ معنی موضوع له سینہ دلالتہ مستقل اولوب ماده وصیغہ
سنن بین زمان فہم لنسہ فعل اولور (ضرب • نصر • منع) کبی لسانہ زدہ
باردی کلمی کیمتی لفظ لری فعل ار دور = اگر کلمہ معنی سینہ
دلالتہ مستقل اولوب اسمہ بلکہ ایکچی کلمہ فی فوشوب ایتہک اوزرہ محتاج
اولسہ حرف اولور (من • عن) کبی لسانہ زدہ (دہ • کا • غہ) کبی
لفظ لر حرف دور

فعل دن مفہوم زمان ماضی اولسہ = ماضی (دیر لر - اگر حال یاگہ
استقبال زمان فہم لنسہ (مضارع) دیر لر (ینصر) (ینع) کبی
مضارع ننگ علامتی (لم • لا • ل) حرف لری قبول ایلہک دور
مثال لم ینصر لاینصر لا تنصر لاینصر کبی وینہ غایب غایبین غایبین
غایبات صیغہ لر ندہ (یا) حرفی ایلہ ابتدا قیلنور (ینصر ینصر ان
ینصرون ینصرون) کبی وینہ غایبہ وخطاب صیغہ لار ندہ (ت)
حرفی ایلہ ابتدا قیلنور تنصر تنصر ان الی اخرہ متکلم صیغہ لار ندہ

(ا) حرفی (ن) حرفی ایلہ ابتدا قیلنور (انصر نضر) کبی
بو حرف لار کہ حرف مضارعت دیر لار بونلار (اتین) حرف لاری
دورا کر فعل ایلان بر امر ننگ حصولنی طلب قیانسہ = امر (دیر لار
) اقرأ • (امنع) کبی امر ننگ علامتی نون تا کیم قبول ایلہک دور
(امنع امنع) کبی

کلمہ فی محل اعراب دہ وقوع اعتباری ایلہ تقسیم

کلمہ محل اعراب دہ وقوعی اعتباری ایلہ ۲ قسم دور (معرب • مبنی)
اگر کلمہ ننگ آخری لفظ یا بقدر احوال مختلفہ اوزرہ اولسہ معرب دیر لار

(جاءنى زيد رأيت زيد امررت بزید) ده زيد لفظى كبی
 (جاءنى القاضى رأيت القاضى مررت بالقاضى) كبی = اكر كلمه نك
 آخرى حالت واهك اوزره ثابت اولسه مبنى ديرلر (حيث • هولاء •
 (اين) كلمه لارى كبی حيث هر وقت مبنى على الضم هولاء مبنى على
 الكسر اين مبنى على الفتح دور = مبنى نك آخرى مضموم يامفتح
 يامكسور اولهق قاعده اقتضاسندين اولهاز • بلكه عرب لاردين
 سماع كه موقوف دور = كلمه ده منكور ۳ قسم دن حرف كلا مبنى دور
 فعل ماضى مبنى دور اسم نك بعضى معرب بعضى مبنى دور
 بونلار نك تفصيلى تو باند ه بيان ايدلور انشاء الله

(حرف) فعل ماضى (امر بغير اللام) بونلارغه اعرابى مقتضى
 اولان معانى تواردايلا مادوكى اوچون مبنى اصل ديرلر = اسم دن •
 مضمرات • موصولات اسماء اشارات • كنايات • مركبات • اصوات •
 اسماء افعال • بعض ظرف • بونلارغه مبنى عارضى ديرلر بونلارغه مبنى
 عارضى ديهك بوكلمه لار مبنى اصل كبی اوله ايوب بو اسم لار كه اعرابى
 مقتضى اولان معانى نك تواردايتدوكى اوچون دور وينه بو اسم لار نك
 هر قايلولارينك مبنى اصل اوزره مناسبتى مخصوصه لارى اولدوكى
 اوچون دور مثلا منادى مفرد معرفه مبنى على الضم (يا زيد) ادعوك كافي
 اورننده ادعوك كافي ذاك كبی ديهك كبی مناسبت لارى اولدغى بيان
 ايدلوش دور تفصيلى طلب ايدان مطولات اوزره مراجعت ايلمالى بزوم
 بو ترجمه مبتدى لار اوچون كلمات عربيه ده اولان هر حرف لارنى مواضع
 استعمال لارينه تطبيق ايلان قواعد نحو يهنى تفهيم دور والله الموفقى

- (۱) حرف ندادور بونلار آلطى حرف لار دور (ا) (يا) (هيا)
 (اى) (وا) (ايا) ياكلمه سى ايله بعينه وقر يبه متوسطه ندى اقبيلنور
 اياهيا بعينه مخصوص دور اى قر يبه ندى اوچون دور (ا) يعنى همزه مفتوحه
 قر يبه ندى اوچون دور حرف ندى ابعين نك واقع اسم مفرد معرفه بولسه ياكه

نکره بولسه ده تعیین قصی قیلنسه یا که ای لفظی بولسه مبنی علی الضم
 علامنصوب بولور

امثله

(یازیدُ) (ایا خالدُ) (ازیدُ) (هیابکر) (ای حسینُ) و
 (احمد) (یا ایها الرجل) کبی لارده

بوحر و فی بعد نکره مضافی یا کدشبهه مضافی و یا که نکره اسم لار واقع اولسه
 منصوب بولور (یاخیرا من زید) یا عبد الله) کبی ترکیب لاره

❁ تنبیه ❁

بو موضوع ده مفرد دن لیس مضافی و لاشبهه مضافی مراد دور بولارعه شبهه مضافی
 دیهک مثلاً مضاف دن معنی تام فهم لنهاس مضاف ایله ذکر اولنهادچه کنلک
 بو اسم لار دین معنی تام فهم لنهاس بعد نکره کلمه لار دین باشقه
 (وا) ند بیه مخصوص دور ند به دیو او ز رینه قایغوروب آغلانمش
 اوزره دیر لار بو میت اچون اولور (یا) کلمه سی بعد نکره بعض موضع
 لارده مقام اقتضاسینه بنا اسم تقییر قیلنور (الا یا اسجدوا) نظم
 جلیلند ه یا قوم اسجدوا تقییر ند ه دروینه (یا) حرفی داخل اولدوغی
 کلمه حرف اولسه اسم تقییر قیلنور (یا ایتمنی کنت معهم) نظم جلیلند ه
 وفی الحدیث (رب کاسیة فی الدنیا عاریة یوم القیامة) وارد اولمش
 دور یا قوم رب کاسیة تقییر ند ه دور

❁ تنبیه ❁

حرف ند معرف باللام اولان اسم که لفظه جلاله دن (الله) غیرده داخل اولهاس
 یا الحارث و یا الحسن دیهک جائز اولماز

(۲) ولما تعذر اضافة ای الی المفرد المعرفة ادخلها التنبیه بینهم احد راعن
 صورة الاضافة و ادخلت فی غیر المفرد المعرفة اطراد اللباب

اما شاعر نك (من اجلك يا التى تيهت قلبى * و اننت بحيلة بالوصل عنى)
 شعر نك التى كلمه سى نه حرف ندا داخل اولماقنى مولوى جامى شاذ ديه مشور
 (۱) همزه مفتوحه بعض تركيب ده استفهام او چون استعمال اولتور همزه
 استفهاميه هر جمله كه كراك اسميه كراك فعليه اولسون داخل اولور (از يد
 قائم) (اقام زيد) كبرى همزه استفهام (ثم) (ف) (و) حرف
 لار ندين اول ده هم كلتر لور (اثم اذا ما وقع آمنتم به) افهن كان على
 بينة من ربه (او من كان ميمنافا حيميناه) نظم جليل لار نده اولدى كبرى
 عمر بن ربيع نك (۲) لعمر ك ما درى وان كنت داريا * بسبع رمين الجهرام
 بثمان شعر نده ابسبع تقديرفنده اولب همزه استفهام كلامدن حنف
 اولنمشور

(۱) حرف مضارعتم اولور يوقار يده مذكور بولغان وجه برله

(۲) (من) حرف جر (اجلك) اجل كافى اوزره مضاف مجرور من ايله (يا)
 حرف ندا (التى) اسم موصول منادى (تيهت) فعل فاعل صلته
 موصول (قلبى) مفعول تيهت (و اننت) واو حاله افت مبتدا (بحيلة)
 خبرى (بالوصل) جار مجرور متعلق بحيلة كه (عنى) عن حرف جر
 مجرورى بله متعلق بحيلة اوزره

(۳) افهن كان على بينة من ربه همزه استفهام فانه عقيبيه من مبتدا كان
 على بينة كهن يريد الحيوة الدنيا خبر

(۴) او من كان ميمنافا حيميناه خبر قوله كهن مثله فى الظلمات

(۲) (لعمر ك) لام ابتداء عهده مبتدا ك مضاف اليه خبرى مقدر
 قسم لفظى (ما) نافية (ادرى فعل) (و) حاله (ان) شرطيه
 (كنت) فعل ناقص (داريا) خبرى (بسبع) متعلق موعده رمين كه
 (رمين) فعل ماضى (الجهر مفعول به) (ام بثمان) معطوف بسبع اوزره

(اَجَل)

(۱) حرفی بعض کلمہ نك آخر يٰنه علامت تآنيث بولب الحاق قيلنور
 (همراه بيضاء) بوصورتده الف ممدوده ديرلار (حبلى سكرى) بوصورتده
 الف مقصوره ديرلار (۱) حرفى علامت رفع بولوب هم علامه
 تشبيه اولوب مثنى اسم لار كه الحاق قيلنور (مسلمان ضار بقمان) كى
 وينه اسماء سته معتلده علامه نصب بولور (رأيت هواك)

الف حرفى بعض کلمه ده معنی جمعیتى افاده او چون کلمه نك اوسطينه الحاق
 قيلنور مساجد كى

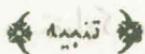
(اجل) حرف التصديق والایجاب دور بونار سکن حرف لار دور (نعم)
 (لا) (بلى) (ان) (اى) (اجل) (جیر) (جلال)
 اجل جیر جلال خبر نك تصدیقنه مخصوص دور كراك نفى كراك اثبات
 اولسون مثلاً قاءك دينلسه اجل یعنی جاء ديهش اولور نعم او تكان كلام
 نك مضموننى تقرير او چون كراك استفهام كراك خبر اولسون كراك
 نفى كراك مثبت اولسون مثلاً اقام زيد ديد كده نعم دينلسه قام ديو جواب
 ويرمش اولور الم يقم زيد دينلسه نعم ديد كده قائم اولمادى ديهش اولور
 (بلى) حرفى نفى فى الاجاب او چون مختص دور نفى كراك استفهام كه
 مقارن اولسون كراك استفهام دن مجرد اولسون مثل ما قام تركمينده بلى
 دينلسه قد قام معنى سنده اولور الم يقم زيد ده بلى دينلسه قام ديهش
 اولور حق سبحانه و تعالى نك (الست بر بكم خطابينه ارواح مؤمنين
 بلى كلمه سى ايله اعطاء جواب ويروب اثبات ايمان اياهمش لار دور (الست
 بر بكم) خطابينه نعم جو ابنى اعطاء اياهمش لار اهل اسلام مره سندين ساقط
 اولوب محروم ايمان اولمش لار دور

(اى) حرفى قسم كه مختص دور (اى والله) (اى وربى كى)

(۲) ويستنبو نك احق هو قل اى وربى انه لحق نظم جليلنده اولدغى كى

۲ ويستنبو نك احق صفة مشبهه مبتدا هو فاعل ساد مس خبر جمله سى مفعول
 ثانى اى حرف تصديق وربى او قسم مجرد و او ايله

(ان) هزه نك كسر يله فون مشدده ايله تصدیق خبر اچون دور
تصدیق دعا اچون هم گلور عین الله بن زبیر حضرت لارینه (لعن الله
فاقة عملتني اليك) دیمش عرب اوزره ان وراکبها (دیما کی کبی دور
شاعر نك) لیت شعری الله محب شفاء * من جوی حبون ان اللقاء) دیم کی
شعر نده دعائی تصدیق دن غیر ده مستعمل بولممشور یعنی تصدیق
لقاء اچون وارد دور

بو حرف لار عامل دکل لار دور

(اذ)

اذ تعلیم اچون اولد قده حرف اولور اکثر استعمالی ظر فیت اچون دور
(۲) واذ قال ربك اني جاعل في الارض خليفه) نظم جلیلند اولد عی کبی
اذ بعد ند کی جهله کرک فعلیه کرک اسمیه اولسون اذ کلمه سیننه مضاف اولور
مضارع که داخل اولسه معنی سنی ماضی غه تحویل ایدار
(واذ يهكر بك الدين) نظم جلیل نده اولد عی کبی قاضی بیضاوی
اذ کلمه سی ابد منصوب علی الظرفیته دیمش دور یعنی بعض ترکیب ده
مرفوع و مجرور اوله اذ دیمش دور (اذ) کلمه سیننه هین یوم مثلی عرب
بولغوی ظرف لار نك بری مضاف اولور بوضوورتده اذ لفظی کسره
ایله مجرور و تنوین ایله اولور (یومئذ) هینئذ) کبی

(لیت) هروف مشبه بالفعل دن (شعری) اسم (الله محب) هزه
استفهام خبر مقدم (شفاء) مبتدأ مؤخر (من) حرف جر (جوی)
مجرور تقدیرا متعلق شفاکه (حبون) مضاف الیه (ان اللقاء) ان حرف
تصدیق اللقاء مبتدأ محذوف که خبر تقدیر هو دور

۲ واذ قال رب اذ ظرف منصوب محلا مفعول مقدر اذ کر فعلینه ویا که
تو باند منه کور قال فعلینه جمله سی مقدر شکر فعلینه یا که عطفی قصه
بر قصه طریقیجه بعض لار اذ اذ دیمش لار دور

(اذا)

(اذا)

(اذا)

(اذا)

(اذن)

مفاجأة او چون دور مفاجأة بر امرده مشعول ایر کن بغتة بر شی نك
 حصول ظهورنی افاده ایدر (فاذاهی حیة تسعی) نظم جلیل نفا اولدی
 کبی اذا مفاجأة جملهء اسمیه که مختص دور اذا مفاجأة بعد نند اسم مبتدا اولور
 اذا مفاجأة جوا به محتاج اولماز صدر کلام که داخل اولماز اذا مفاجأة حاله
 دلالت ایدار (اذا) کلمه سی شرط معنی سنی متضهن ظرفی زمان ده
 استعمال قیانهور نسبت مستقبله که موضوع دور بصورتده جملهء
 فعلیه که داخل اولور اگر داخل اولدی فعل ماضی اولسه معنی سنی
 مستقبل که الی اشدر راذا جاء اچی ۶) کبی ماضی معنی سنی اولعان مستقبل
 منقی نك معنی سنی مستقبل که تحویل ایدر (اذالم یچی ء اچی ۶)
 کبی (اذا) کلمه سی شرط معنی سنی متضهن اولدی قیده جوا به محتاج
 اولور (اذاطلعت الشمس اچی ۶) کبی (اذا کلمه سی بصورتده فعل شرط
 اوزره معقول فیه اولور (اذا) کلمه سی بعض وقت فقط ظرفیة اچون
 اولور بصورتده جوا به محتاج اولماز (واللیل اذایغشی) نظم جلیل نند
 اذا کلمه سی نك ظرفیة اچون اولماقی قسم بعد نند اولور
 (اذا) کلمه سی شرط معنی سنی متضهن اولدی قیده جوا بیینه (فی) داخل
 اولور بونك موضعی (ان) کبی دور یعنی قایو موضعده ان جوا بیینه
 فی داخل اولسه اذا شرطیه جوا بیینه فی داخل اولور (اذ اقمتم الی الصلوة
 فاعسلو وحوه کم) (واذ اکنت فیهم فاذعت لهم الصلوة فانقم طائفة
 اذالقیمت الذین کفروا زحفا فلآتولوهم الادیار) (واذامسه الشرفنو
 دعاء عریض) نظم جلیل لار نند تو باننده (ان) کلمه سیننه مراجعت قیلنه
 (اذا کلمه مجاز اتین بونلار (ان موهما) (هیثما) (این) (متی) (من) (انی)
 کلمه لاریدر بونلار نك تفصیلی تو بانن ان کلمه سینده بیان ایدر لچک و ر
 (اذن جواب جزاده مستعمل هر نی دور مثلا (آتیک الیوم دینلسه اذن

اکرمک دینلور یعنی گلهماکی اوچون جزا اکرام اولدیغنی فهملدور
 (اخذن) حروفی فواصبه دندور بونلار دورت حرف دور (ان) (لن)
 (کی) (اخذن) بو حرف لار داخل اولدیغی فعل مضارعی نصب قیلورلار
 (ارجو ان یغفر الله لی) (فلان ابرح الارض حتی یأذن لی لی) نظم
 نظم جلیل لارنده (لن حرفی تأکید نفی استقبال اوچوندور یعنی فعل
 مضارعی استقباله تخصیص قیلوب تأکید نفی قیلور لن ینصر الیه
 یاردم قیلماس معنی سنده

(کی) حرف تعلیل و سببیت اوچون اولور (اسلمت کی) کی
 (ان) گلهماسی فعل مضارعی مصدر ناولینده قیلور اکر ابتداء
 کلامده واقع اولسه (ان تصوموا خیر لکم) نظم جلیل نلدر تاویل مصدر
 مبتدأ اولور اکر ابتداءده واقع اولماسه مقام اقتضاسینه بناء اعراب
 ویرلور (الم یأمن الذین آمنوا ان تخشع قلوبهم لذكر الله) نظم جلیلند
 فاعل بولعان سببلی مرفوع دور (وماکان هذا القران ان یفتری) نظم
 جلیلند منصوب اولوب خبرکن دور (من قبل ان یأتی احدکم الموت
 قول شر یفنده مضاف الیه اولوب مجرور دور

(ان) حرفی بعض وقت تقدیر قیلنوب همیشه فعل مضارعی نصب لی
 قیلور بونلار (۱) نچی (حتی) گلهماسی الی معنی سنده اولسه (لن تنالو
 البر حتی تنفقوا ما تحبون) نظم شر یفنده اولدیغی کی ویا که حتی
 گلهماسی (کی) معنی سنده اولسه (احترس حتی تنجو) کی (۲) نچی
 لام جحد بعد فیده اکرده لام جحد نلک ما قبل فیده کون منفی سبقت ایلسه
 (ما کننت لاخاف الوعد) کی (۳) نچی (فی) حرفی صونکنده اکر (فی)
 حرفینه نفی بیاکه طلب سابق اولسه (لم یجئ فیجئ) (چود فتمسودو)
 (لا تعجل فتمدم) کی (هل کتبت لاخیک فیحضر) کی

(لعلى اطالع الأسباب السهوات) نظم جلیلمندہ کبی (۴) نچی (واو)
 معیتہ صونکرہ ان تقدیر قیلنور یعنی مع معنی سندہ اولعان واویلان
 اکرده نفی یا کہ طلب سبقت ایلسه (لم یأمر وبالخیر وینسوا انفسهم)
 (لانته عن خلق وتأتی مثله) کبی ۵ نچی (او) حرفی صونکرہ اکرده او
 (الی) یا کہ (الا) معنی سندہ اولسه (اجتهد وتصل الی المقصود) یعاقب
 المنذب او تظہر برآتہ (کبی لام تعلیل دن صونکرہ ان تقدیر قیلماق
 هم اظهار قیلماق جائز دورا کر لام تعلیل بعد ندہ فعل اوزرہ نفی داخل
 اولماسه (حضرت لاسمع) کبی اکر نفی داخل اولسه اظهار واجب
 (لئلا یعلم اهل الكتاب) نظم شر یفندہ (ان حرفی بعض وقت من غیر
 عمل تقدیر اولنور) (تسمع بالمعیدی غیر من ان تراه) مثل مشهورده
 (ان) کلمه سی ان دن مخفی اولور علم ان سیکون منکم مرضی) نظم شر یفندہ
 بعض وقت (ان) کلمه سی مفسره اولور (فاوهینا ان اصنع الفلک) نظم
 شر یفندہ بعض کره زائد اولور (ولما ان جاءت رسالتنا) نظم شر یفندہ
 (ال) حرفی تعریف دور لام تعریف هم دیرلار مطلق الف لام یکی قسم
 الف لام اسمی دیرلار تجدد حدوث معنی سندہ اولعان مشتق لارعه
 داخل اولور الضارب الضاربه ده لام لار کبی = الف لام حرفی دیرلار
 تجدد حدوث معنی سندہ بولغان مشتقات که داخل اولعان الف لام
 کراک مشتق که کراک مشتق منه که کراک اسم جاحد که داخل اولسون =
 الف لام حرفی دورت قسم دور الف لام جنس - الف لام استغراق - الف
 لام عهد غارهی الف لام عهد ذهنی دیرلار وجه ضبط مدخولنک مفهومینه
 من حیث هی سنه اشاره قیلنسه الف لام جنس (الرجل خیر من المرأة) ده
 الف لام کبی اکر مدخولنک مفهومینه جمیع افراد ضمنده تحقق اعتباری
 ایله اشاره قیلنسه الف لام استغراق (ان الانسان لفی خسر) ده الف لام کبی

(ال)

اگر مدخولانک مفهومیته فرد نامعین ضمننک تحقی اعتباری ایله اشاره قیلنسه
 الف لام عهد ذهنی (ادخل السوق واشترالبحم) دیکانده الف لام کبی
 اگر فرد معین ضمننک تحقی اعتباری ایله اشاره قیلنسه الف لام عهد غارجی
 (فعصی فرعون الرسول) دیکانده الف لام کبی (اما تحقیقی ده الف لام
 حرفی ۲ قسم دور الف لام حقیقت - الف لام عهد غارجی الف لام حقیقت
 ۳ قسم جنس عهد ذهنی عهد غارجی الف لام موارد استعمالی مقام قرینه
 سی ایله تابور عهد غارجی انسیاقی ذهن ایله سبقیت ایلان تعیین تابار
 = لام تعریفی نیک ماصد قه سنده اوج منده وار امام سیمو به لام ساکنه
 حرف تعریف همزه مفتوحه زیاده قیلنغان ساکن برلان ابتدا معتذر بولغان
 اچون دیهش دور امام مبرده همزه فقط حرف تعریفی لام ساکنه زیاده قیلنغان
 همزه استفهام ایله التباس بولماسون اوچون دیهش دور امام خلیل (ال)
 مچوهی حرف تعریف دیهش دور = لام تعریف داخل اولدی اسی
 معرفه قیلور (الرجل) کبی لام تعریف اسم موصول لارده فقط تحسین
 لفظ اوچون زیاده قیلنمش دور (النبی) وینه لام تعریف اسم موصول
 لارده لازم دور اصلا منک بولماس لام تعریفی نیک علم بولغان اسم لر که
 دخولی سماعی دور الزید دینلوز (العباس) دیهک جائز دور
 الإ حرف تنبیه دور یعنی متکلم ایچک سوزینه مخاطب سماعی احاله قیلوب
 التفات اوزره اولسون اوچون کلامنک اولنک کلتیرلار بو حرف لار اوچ حرف
 لار دور (الا) (ها) (اما) (الا) حرفی جهله لار نیک اولینه داخل اولور
 الان اولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم یحزنون) (الاله الخاقی والامر)
 نظم جلیل لارنده (ها) حرفی تنبیه اوچون اولنقده دورت کلمه که
 داخل اولور اسماء اشاره لار که (هنا) (هنه) هاتا هو علاء) کبی
 ۴ نچی منادی اولان (ای) کلمه سی بعدنده اولور (یاایها الذین

آمنوا) بومقام ده هانك دغول لازم دور ۳ نچی قسم موقعنده اسم جلاله
 كه داخل اولور (هاللہ) ۴ نچی اسم اشارت ايله خبر ویرلش ضمیر
 مرفوع اوزره داخل اولور (هانتم اولاء) کبی (ها) کلمه اسم فعل
 اولور خن معنی سنده بوصورتده هم مد ايله اولهق جائز دور ههزه سنی
 صرف ایلک جائز دور مثلا (هاء یار جل) (هاء یار جلان هاعون
 یاسنوه ۲ هاءوم اقرؤا کتابیه) نظم جلیلنده (هاعرفی بعض وقت
 کلمه نك آخرینه الحاق قیلنوب ضمیر مجرور اولور یا منصوب اولور
 (فالهوها فچور هونقویها) نظم جلیل لارنده (الا) داخل اولدعی
 جمله کراک اسمیه کراک فعلیه اولسون تحقیق اوچون اولور لسانه زده آکاه
 اول معنی سنده (الا) کلمه سی بعضا عرض اوچون کلور بوصورتده
 جمله فعلیه که مختص بولور (الا تنزیل فتصب غیرا) کبی بوصورتده
 همزه استفهام انکاری ايله (لا) دن مرکب بولم لانفی اوچون استفهام
 افکاری هم نئی اوچون نفی نفی اثبات بولوب تحقیق معنی سنی مفید
 اولور (الا) حرفی بعض کره تخصیض اوچون اولور (الار جلا جزاه
 الله غیرا) کی (اما) حرفی الا کبی دور عرض اوچون اولسه حرف نفی ايله
 استفهام دن مرکب اولوب اثبات فی مفید اولور (اما) حرفی کرب
 وقت قسم که داخل اولور (ما و الله ان الظلم لشوم * وما زال المسیء
 هو الظالم) کبی

(اما بعض موضع ده هه او قلور همزه فی ها که تبدیل ایلان

(الا حرف تخصیض دور بونلار دورث حرف لاردور (الا) (لولا)

(الا)

۲ مفعول معنی وف تقدیر هه اوم کتای هه اوم کتای تقدیر نده فحن وف الاول
 لدلالة الثاني عليه

۳ (اما) حرف تنبیه (والله) قسم (ان الظالم) جواب قسم (ما زال
 نعل ناقص (المسیء) (هو) مبتدأ (الظالم) خبر جمله سی خبر ما زال

(لوما) (هلا) تخصیض نك معنی سی بر امر فی تأخیر قیلماقی او چون
 تو بیخ بر لان اول نسنه یه ترغیبا امر دور لسانه زده نچون اشله ادوش
 تیز لك ده قیلماقی كرك اير دی معنی سنی مقیم اولور (الاقبت)
 نچون تور مادوش تورماقی انسب ایر دی ديهك اولور (الا جمله
 فعلیه غنیه مخصوصه دور (الامررت بر یاض الجنة) ديهك ذكر خمس
 نه وار مادوش وارمقی انسب ایر دی واررعه اجتهاد قیل ديهك اولور
 (لولا) (لوما) بر كشی نك متمتع بولماقی غیر نك وجودی او چون دور
 بولار نك مدخولی یا معاضی یا مستقیل اولور (لولا غیر تنی الی اجل
 قریب) (لوما یا تینا بالهلاکة) (کبی فلولا ان کتم غیر مدینین
 تر جمعونها) نظم جلیل فیه (لولا) ظاهرده فعل که داخل اولماسه ده
 فلولا تر جمعونها تقدیر فیه دور = حروف تخصیض بعد فیه
 بر اسم سر فوع یا که منصوب اولسه عامل تقدیر قیلنور مثلا (لولا زیدا)
 لولا ضربت زیدا) ديهك اولور ضربت نك
 (تعنون عقر النیب افضل مجدکم * بنی ضوطری لولا الکما المقنعا
 شعر فیه لولا عقرتم الکما المقنعا تقدیر فیه دور (لولا) مبتدئ الار نك

۲ واولا الشعر بالعلماء یفتری * لکنتم الیوم اشعر من امیندی (اولاهرف امتناع
 الشعر مبتدئ بالعلماء و عفر یفتری که متعلق یفتری فعل فاعلی شعر که
 راجع جمله سی غیر مبتدئ لکنتم لام جوابیه کنت فعل نایض فاعلی ضمیر
 الیوم ظرف اشعر خبر کنت که من امیندی متعلق اشعر که
 (تعنون) فعل مضارع (و) فاعل (عقر) مفعول (النیب) نائب
 جمعی اولد فاقه معنی سنیه مضاف الیه دور (افضل) مفعول (مجدکم)
 مضاف الیه (بنی ضوطری) مقدر حرف فدا ایله منادی (لولا)
 تخصیض (الکما) مقدر عقر تم او زره مفعول (المقنعا) صفة الکما

اولینہ داخل اولسہ خبر نك من فنی التمز ام ایڈ لور چو نكہ لولایو قاریدہ
من کور جہ وجودہ دلالت قیلعوچی دور (لولازید لہلک خالد) کبی
اما خبر عام فعل بولماسہ بلکہ فعل خاص بولسہ من ف خبر لازم اولماس حضرت
شافعی نك کلامی شو کامبنی دور

(الآ) حرف استثناء دور استثناء حرف لاری (الآ غدا خلا ماعد اما خلا
لیس لایکون حاشا سوی سواء غیر کلمہ لاری دور (الآ) کلمہ سی نك
حکمی ما قبلینہ مخالف اولور (لکل داعوا الالهوت) دینلسہ موت اوزرہ
دو ایوق دیہک دور (الآ) کلمہ سینہ حرف استثناء ما قبلینہ مستثنی منه ما بعد ینہ
مستثنی دیر لار ال کلمہ سی بعد نندہ واقع اسم کرده ال کلمہ سنندین قبل
فنی اولماسہ وینہ مستثنی منه من کور بولسہ هر دائم منصوب اولور
(جائنی القوم الازیدنا) کبی اگر نفی سبقت ایلسہ (ما فعلوه الاقلیل
منهم) نظم شر یغندہ ال کلمہ سی بعد نندہ اسم مرفوع اولور یعنی قلیل
کلمہ سنی فعلوه ضمیر نندین بدل اولسہ مرفوع وهم نصبنی جائز
کور مش لار وینہ مستثنی منقطع اولسہ یعنی مستثنی مستثنی منه
جنسندین اولماسہ دائما منصوب اولور (جائنی القوم الاحمارا) کبی
کراک موجب کراک غیر موجب اولسون ال کلمہ سی نك ما بعدی ما
قبلینہ ذاتی صفة معاير اولوب (الآ) کلمہ سی بر جمع منکرکہ صفة اولسہ
یاشبه جمع منکرکہ صفة اولسہ غیر معنی سندہ اولور (لوکان فیہما
آلہة الاالله) نظم شر یغندہ اولدی کبی آلہ لفظی جمع ہم نکرہ غیر
محصور (الآ) کلمہ سی غیر لفظینہ ہلا آلہ اوزرہ صفة اولوب صفة نك
حقندین اعراب دہ موصوفینہ تابع اولدی آلہ لفظی نك اعراب رفیع
اولب الابعندہ من کور اللہ لفظندہ ظاہر اولمش دور شبہ جمع منکر
اولدی یعنی تعریف لفظی ایلہ معرف جمع اوزرہ صفة اولدی ایلہ اولور
شاعر نك (انبحت فالقت بلدیة فوق بلدیة * قلیل بہا الاصوات الابعامہا)

شعرنده (الابغامها) الاصوات اوزره صفة دور الاصوات کلمه سنده لام
 تعريف جنس او چون اولهق اوزره تعريف لفظی نکره حکمند دور
 وینه شاعر نك (وکل اخ مفارقه اخوه * لعمر ابيک الافرقدان)
 شعرنده الاکلمه سی غیر معنی سنده اولوب کل لفظینه صفة اولهق
 وجه دن مرفوع اولهقی لازم کلوب الا کلمه سیننه اجراء اعراب ممکن
 بوله عان سبیلی فرقدان ایله برابر کل لفظینه صفة اولهش دور بو بیت فی
 حضرت ابن حاجب بوقاریده مذکور شرط تابلمعان سبیلی ضعیف
 دیوب بوندین غیر ی ایکی وجه دن شنو ذوار دیهش دور تحقیقنی
 طالب موای جامی اوزره مراجعت ایتمالی دور بیت مذکوره تمسک
 متأخرین منهبی دور حضرت امام سبیبویه شو منهبه مائل دور
 الاکلمه سی جهله فعلیه که داخل اولور بوجهله حال اولور (مالقیمته الا
 اکرمنی) بعض ترکیب ده الا داخل اولهقی جهله فعلیه خبر اولور
 (وان هم الا یظنون) نظم شریفنده یظنون خبر دور (مال الناس الا یغبرون
 ترکیبنده الناس مبتدأ دور) (الا) کلمه سی فعل که داخل اولسه کلام منفی ده
 مستثنی مفرغ اولور (الا) کلمه سی بو صورتده عملدن ملغاة اولور
 بو مستثنی لار عامل اقتضاسنجه معرب اولور لار (مارأیت الا زید)
 ترکیبنده مفعول به صریح دور (ما جاءنی الا زید) ترکیبنده فاعل دور
 (الا) کلمه سی بعض موضع ده عاطفه هم اولور (لئلا یكون للناس علیکم
 حجة الا الذين ظلموا) نظم شریفی ده (لا ینحی لیدی المرسلون الا من
 ظلم) ای و الا الذين ظلموا و لا من ظلم تقدیرنده دور (الا) نظم کلام ده
 بعض وقت زائد هم اولور شاعر نك
 حراجیح ما ینفک الامناخة * علی الحسوف او ترمی بها بلده قفر
 شعرنده الا زائد دور
 (الا) کلمه سی بعض موضع ده لکن معنی سنده استعمال قیله نور بو صورتده

الاخبركه محتاج اولور كلامك اقتضاسينه بناء خبر تقدير قيانور
(لا عاصم اليوم من امر الله الامن رحمه) نظم شريفينه (الا) لكن معنى سنك
اولب الامن رحم معصوم تقدير نده دور الا كلمه سى لكن معنى سنده
اولهق مستثنى منقطع ده اولور

كلمه ء توحيد (لا اله الا الله)

لانفى جنس (اله) مبنى فتحه اوزره اسم لادور خبر مقدر موجود (الا)
استثناء حرفى (الله) الـ دن بدل دور مرفوع اولهقى اله نك محلا
اعرابه تابع دور

(غذا) فلا (ماعدا) كلمه لارى استثناء و چون هم فعل لار دور فاعل لارى
مستثنى لار نده مقدر دور بعض لفظى دور (جاعنى القوم عدا زيد)

عدا بعضهم تقدير دور بوفاعل لارى اظهار جائز دكل دور بونلار دين
ماعدا ما خلا كلمه لارى بالاتفاق فعل لار دور بعد نده مستثنى لارى

منصوب اولور كراك موجب كراك غير موجب اولسون ماعدا ما خلا
كلمه لارى مشهور حرف جر ديرلار بو كلمه لار بعد نده اسم مجرور

بولور لكه امام سيمويه امام مبرد حضرت لارى بونلارى حرفى جار
بابنده بيان وايراد ايامه اش لار دور حرف جر بواهاسه هميشه منصوب

اولور (جاعنى القوم عدا زيد) (سواء) سوى (غير) كلمه لارى
بعد نده اسم لار مضاف اليه اولب مجرور اولور لار و كذلك هاشا

بعد نده اسم مجرور اولور (ليس لا يكون) بعد نده مستثنى لار
اسم لار دائما منصوب اولور لار جاعنى القوم ليس زيد الا يكون زيد اكبر

(الى) حرف جر دور بونلار مشهور ده (ب ت ك ل و منى منى خلا
رب هاشا فى غذا من عن على حتى الى) حرف لار يدور الى

كلمه سى انتها غايه معنى سنده كراك غايه عز مانيه اولسون (اتوا الصيام
الى الليل) نظم شريفينه كراك مكانيه اولسون (من المسجد الحرام الى
المسجد الاقصى) نظم شريفينه (الى كلمه سى مع معنى سنده اولور

(ولاتأكلوا أموالهم إلى أموالكم) ای مع اموالکم بوندین غیر استعمال لاری
 هم واردور ابن اهرنک

تقول وقت عالیت بالکور فوقها * ایسقی فلا یروی الی ابن اهر
 شعرندہ الی عند معنی سندہ دور

(ب) هر و ف جاره دن امام سبویه بآء الصافی او چون دیهش دور کوب
 معنی لارده استعمالی واردور (بسم الله) نظم شر یغندہ استعانة او چون
 (ذهب الله بنورهم) نظم شر یغندہ تعدیه او چون (فکلا اذنا بنف نبهم)
 نظم شر یغندہ سببیه او چون (خر جز بد بعشیرته) ترکیبندہ مصاحبه
 اچون (ولقد نصرکم) الله بیدر (نظم شر یغندہ ظرفیه اچون (بالله)
 ده قسم او چون و غیر ی استعمال لاری مشهور بولعان و جعدن ترک
 ایدلدی (من) ابتداء غلیة اچون (سرت من البصرة) ترکیبندہ
 تبیین اچون (فاجتنبوا الرجس من الاوثان) نظم شر یغندہ وینه تعلیل
 اچون (مهاظیما تم) نظم شر یغندہ زائد هم اولور (ماجاء من احد)
 ترکیبندہ دیهش لار بعض وقت بآء جاره که مرادف اولور (ینظرون
 الیک من طرفی عنی) نظمندہ عن معنی سندہ اولور (فویل للغاسیة
 قلوبهم من ذکر الله) نظم شر یغندہ (ف) معنی سندہ اولور اذ اذودی
 للمصلوة من یوم الجمعة) نظم شر یغندہ علی معنی سندہ اولور (ونصروه
 من القوم) ای علی القوم و غیر ی معنی لارده استعمالی هم بار دور مقام
 اقتضاسینہ بفاء فهم لنور (ک) تشبیه اچوندور (زید کالاسد) کبی
 زائد هم اولور (لیس که مثل شیء) نظم جلیبندہ دیهش لار (ک) اسم
 ظاهر که مختص اولور ضمیر که داخل اولوب (کہا) دینامس (ک) اسماء
 اشاره لارنک آخر ینہ الحاق قیلنور کاف خطاب دیر لار (ذاک) کبی
 اسماء اشاره لار که الحاق قیلنوش کاف محل اعراب دکل لار دور اسماء اشاره

(کور) پالاص (ایسقی) فعل مجهول (یروی) مضارع معلوم (ابن اهر)
 فاعلی یعنی ای ابن اهر نکابنه اکدین عجباهر وقت یالقهارس می دیهک

لار که اضافہ قبیلہ مس لار دور (حقی) انتہاء چون حرف جر دور (اکت)
 السمکة حقی رأسها) ترکیبند حقی اسم ظاهر کہ مخصوص دور (حقی)
 بعض مادہ فعل مضارع کہ داخل کورنسدہ فی الحقیقۃ فعل مضارع کہ داخل
 دکل حقی کلمہ سنک بعد ندہ ان ناصبہ تقدیر قبیلنوب فعل مضارعی مصدر
 تاویلندہ اسم قیلور (کلوواشر بواحتی یتبیین لکم الخیط الابيض من
 الخیط الاسود) نظم شر یقندہ واقع اولدعی کبی حقی الی معنی سند دور
 (حقی) حرفی عطف بولب استعمال قیلنور (مات الناس حقی
 الانبیاء) ترکیبندہ حقی ایلہ عطف دہ معطوف معطوف علیہ دن جزء
 بولہ فی شرط دور

(رب) حرف جر تقلیل چون دور (رب رجل کریم لغیتمہ) کبی رب
 دائماً نکرہ اسم کہ داخل اولوب اول نکرہ بر مفر دبر لہ یا کہ جملہ ایلہ صفت
 لنور (رب) تعاقب ایتدوکی فعل هر وقت فعل ماضی اولوب رب
 دن صوتک کلور رب کلمہ سینہ بعض ترکیب دہ (ما) لاحق اولوب
 رب فی عملین منع قیلور ربما یود الذین کفروا) نظم شر یقندہ
 بوصور تدہ رب تخفیف ایلہ اولور ماوزرہ ما کافہ دیر لار (رب)
 کلمہ سنی کوفیون اسم دیہش لار دور بعد ندہ اولعان مضاف الیہ اولوب
 جرد دیمش لار دور

(عن) بعد و مجاوزہ چون حرف جر دور لسانزدہ (دن) معنی سنی
 افادہ قیلور (لاتجزی نفس عن نفس شیئاً) نظم کر یقندہ واقع
 اولدعی کبی (عن) حرفی تعلیل چون استعمال قیلنور (وماکان
 استغفار ابراهیم لابیہ الا عن موعدة وعدها اياه) آیت شر یقندہ
 وینہ عن من معنی سندہ اولور (وهو النبی یقبل التوبة عن عباده) آیت
 شر یقندہ وینہ بأچارہ معنی سندہ اولور وماینطق عن الهوی نظم جلیل
 ندہ کبی وینہ بعد معنی سندہ اولور (عما قلیل لیصبحن نادمین)

کبی (عن) کلمه سی اسم اولوب استعمال قیلنور جانب معنی سنده
 (من عن یهینی مره و امامی) ای من جانب یهینی (علی عن یهینی مره
 الطیر سخا) ای علی جانب یهینی دیک اولور (علی)
 (علی) استعلاء اچون حرف جر دور (صعید زین علی السطح) لسانه زده
 اوزرینه معنی سنک وینه مصباحت اچون اولور (وای الهال علی حبه) نظم
 شر یفنگ وینه تعلیل اچون اولور (ولتکبر والله علی ما هی اکم) نظم شر یفنگ
 (عن) حرفی ظرفیت اچون اولور (ودخل علی حین غفلة) نظم شر یفنگه
 شاعر نک (ان الکریم وایک یعمد * ان لم تجد یوما علی من یتکل)
 شعر نده علی کلمه سی یتکل بعد نده عن وف علیه دن عوض دور (لام)
 حرفی جر دور اختصاص اچون (الحمد لله) نظم شر یفنگه وینه تعلیل
 اچون اولور (ضربت للتأدیب) ترکیب نده وواقسم معنی سنده
 اولور کلمه سی هم وار دور وینه الی معنی سنده اولور (او حی لها)
 نظم شر یفنگه وینه فی معنی سنده اولور (ونضع الهوا زین
 لیوم النقیامة) نظم شر یفنگه و غیر معنی لارده استعمالی کوب دور
 تفصیلنی اراده قیلعان کمه او قیانس اوزره مراجعت ایلاسون
 (تنبیه)

حرفی جر اولان لام اسم که داخل اولسه مکسور او فلور اکر ضمه میر که داخل اولسه
 مفتوح اولور (له لهم الهم) کبی لام حرفی امر صیغه لارنده الحاق قیلنور
 (لینصر لیکتب) کبی بوضوورتده حرفی جواز مه دن بولور ان کلمه
 سینمه مراجعت قیلننه (فی) ظرفیت اچون حرفی جر دور (الماء فی الکوز
 کبی بعض وقت علی معنی سنده اولور (ولاصلبکم فی جنوع النخل)
 نظم شر یفنگه (واولقسم) حروف جار دن دور اسم ظاهره داخل
 اولور (والله انی موعمن) کبی واولقسم قرآن عظیم ده لفظه الله دن غیر
 معظم محترم اسم لاره بیک کوب موضع ده داخل اولعان دور (والطور

و کتاب مسطور و العادیات و الضمى و اللیل) بو نك امثالی موضع لارده
بعض كره (واو) رب معنی سنه كلور

شاعر فك (و بلدة لیس بها انیس * الا الیعافر و الا العیس) دین و کی
شعر فك و اورب معنی سنه دور و او حرفی قسم دن غیر موضع ده حرف
جر بوله قلیل دور (انت تعلم و مالک) تر کی بنده و او حرفی جر دیهش لار
(واو) حرفی جر بوله معانده كوب وجه لارده مستعمل دور او لاعطفی حرفی جمع
مطلق اچون اولور (جاعنی زید و عمر و) یعنی زید عمر كلدی دینك اولور
زید مقدم یا كه موعذر كلدی دیومقیم اولماز (فانجیناه و اصحاب السفینة)
نظم جلیلك اولدی كبی (واو) حرفی عطفی (او) معنی سنه اولور (الكلمة
اسم و فعل و حرفی) كبی وینه كلام ده نك اولور (حتی اذا جاء وها وفتحت
ابوابها) نظم شریفنده (واو) حرفی ابتداءئی اولور (لا تأكل
السماك و تشرب اللبن) اگر تشرب هر فوع او فلسه (واو) حرفی عالیه
اولور (انیته و الشمس طالعة) كبی وینه جمع مذکر سالم لارده علامه
رفع هم جمع لك اوزره علامت اولور (یتعافون فیکم ملائكة باللیل
و النهار) كبی

(واو) حرفی بعض تر كیب ده نسبت اچون الحاق قیلنور (اخ) كلمه سنده
اغوی دینلور (واو) حرفی فقط اشباع ضمه اچون اولور (ت تالقسم
حرفی جر دور لفظه الله اوزره داخل اولور غیر ی اسم كه داخل اولماز) تالله
لا فعان كذا) كبی بعض عامه تاء القسم نك اسماء الحسنی نك جه میسنه دخلنی
جائز كور مش لار (تالرحمن) دینلور (ت) اسم لار آخرینه الحاق قیلنور
فعل لار آخرینه الحاق قیلنور (ضربت) بالضم تاء متكلم دیرلار (ضربت

و بلدة و اورب معنی سنه بلدة تجرور و او برلان (لها) ظرفی لیس
كه خبر (انیس) اسم لیس (الا) حرفی استثنائی ده دن الیعافر بدل
انیس و الا العیس معطوف یعافر اوزره

بافتح تا عطف اب دیر لار (ت) هر فی بعض استعمالند علامه تانیث
 او اور مضارع مخاطب صیغه لار نکه عرف مضارعت دیر لار (ت) عرفی اسم
 اشاره ده موعنه اشاره او چون (ته) بالکسر و سکون الهاء اولور

❁ تنبیه ❁

هر وفی قسم مقدر قسم فعلینه تعلق ای دیر لار (والله بالله تالله) اقسام
 بالله تقدیر نده قسمین صونک واقع جمله لار جواب قسم اولور کراک
 اسمیه کراک فعلیه اولسون (منن و منن) هر وفی جار دن ماضی ابتداء
 اچون (مار آیته منن یوم الجمعة) مار آیته منن یوم الجمعة) کبی
 منن و منن کلمه لاری ظرف اولوب مدت معنی سنده اولور لار (مار آیته
 منن یوم الجمعة) بو ترکیب ده منن و منن بعد نده کلمه لار خبریه اوزره
 مرفوع لار دور بونلار ظرف اولسه لار ده بعض ترکیب ده فعل که
 داخل اولور

(و منن الزمت افکاری مدایحه * وجدته لخالصی غیر ملتزم)
 بیتمند اولدی کبی (هاشاخلاعدا) بو کلمه لار استثنا اچون اولوب
 هر وفی جار دن معدود لار دور تفصیلی اچون ال کلمه سیننه مراجعت قیلنه

❁ تنبیه ❁

هر وفی جار بعد نده بر اسم مجرد اولور مفرد منصرفی لار ده جمع مکسر
 منصرفی لار ده جمع موعنه سالم ده علامه جر کسره دور غیر منصرفی لار ده علامه
 جر فتحه دور اسماعسته معتله ده مثنی بولغان اسم لار ده جمع منن کراک لار کلا
 و کلتاعشرون ثلثون اربعون کلمه لار نده علامه جر (یا) اولور
 اگر ده هر وفی جار بعد نده واقع اسم ده اعرابنی اظهار قیامه مقمتنع
 اولسه و یا که مقمتنع اولماسه ده لسان اوزره ثقیل اولسه تقدیر انچر دور
 اولور لار بونلار نکه تفصیلی جزء اولده بیان ای دیر کبی وجه دن
 تکرار قیلنه اس

بو حرف لار داخل اولدی عی اسم ایله بر فعل که یا که شبه فعل که یا که معنی
 فعل تا بلغان کلامه که متعلق اولور لار فعل ننگ یا که شبه فعل ننگ یا که
 فعل معنی سی تا بلغان کلامنگ معنی سنی مدخول لارینه افضاقیلور لار
 (مررت بزید ترکیبند زید ایلان مرور قیلنوم معنی سنی مفید
 اولور حرفی جار ه لار بعض کلامده فعل لازمی تعدیه چون کتترلار
 و تعدیه چون کلان حرفی جر بعض ترکیب دن محذوف هم اولور بو
 ایرسه مفعول فیه ده بمعنی مبهم محذوف ظرف زمان ایله مبهم اولان ظرف
 مکانلارده حذف جاری معنی (ف) حرفی حذف قیاسی دور اما محذوف
 ظرف مکانلارده حذف جار جائز دکل دور کنک (ان ایله) (ان دن
 قیاسا او کثیرا حذف جر واقع اولور (عس و تولى ان جاءه الاعمی)
 نظم شریفند ای لان جاءه الاعمی (عجبت انک کاتب) ای لانک کاتب
 (واختار موسى قومه سبعین رجلا) نظم شریف لارنده نزع خافض
 برلان منصوب اولوب من قومه تقدیرنده اولور کلام شریفده بو ننگ
 امثالی کوب دور (لا فعدن لهم صراطک المستقیم) علی صراطک المستقیم
 (ان تسترضعوا اولادکم) ای لا اولادکم تقدیرنده دور

شاعر ننگ (امرتک الحیر فافعل ما امرت به * فقد ترکک ذاموا ذانشب
 شعرنده امرتک بالحیر تقدیرنده دور

(ام) حرف عطف دور معنی استفهامده حرف عطفه (و ف ثم حتی او
 اما لا بل لکن) حرف لاری دور (ام بعض کلامده بل اضراب
 معنی سننده اولور ام حرفی ایکی قسم بری متصله بری منفصله دور
 ام متصله ده حرف استفهام ایله اولوب حرف استفهام معطوف علیه ننگ
 اولینه ام کلامه سی معطوف اولینه داخل اولور (ازید عندک ام عهرو)
 کبی ام متصله ایکی امر ننگ برینی تعیین دن سوءال چون استعمال قیلنور

مثلا سافه زده شول شخص مسن می یا که حسین می کبی کلامده بو ایرسه
 متکلم ننگ ذهننده ایکی سینک بر ا کوسی ابردوکی متعین اولوب
 مخاطب تعییننی سوال ایدار (ام منقطعه بل اضراب معنی سنی مفید اولور
 (و) حرفی عطف اولد قده مطلق جمع اچون (ثم) للترتیب علی التراخی
 یعنی بر نچه مهلت ایلان (جاءى زید ثم عهرو) دید و کده اولازید
 بعده عهرو کلدی دیمکدور (هتئى) حروفی عاطفه دن حرف جار
 بابینه مراجعت قیلنه (او) حرفی عطف للشک (وانا اوایا کم لعلی هدی
 او ضلال مبین) نظم شر یفنده اولد عی کبی (او بعض کده ابهامه دلالت
 ایدار (او) حرفی امر که داخل اولسه تخمیر که دلالت ایدار (کل السمک
 او اشرب اللبن) کبی (او) الی معنی سنده هم اولور شاعر ننگ
 بدت مثل قرن الشمس فی رونق الضحی * و صورتها واننت فی العین اماح
 شعر نده او کلمه سی تنويع تقسیم اچون استعمال اولنور القضیه قول
 انه صادق او کاذب دید کده (اما) کلمه سی حرفی عطف دن دور شک
 یا که ابهام اچون استعمال قیلنور (جاء زید اما عهرو) دید کده (اما)
 کلمه سی بعض کلامده تخمیر اچون اولور (اضراب اما راسه و اما ظهره)
 کبی (اما) بعض ترکیبده بیان تفصیل اچون اولور (انا هدیناه السبیل
 اما شکرا و اما کفورا) کبی
 (اما) حرفی معطوف ننگ اولینه داخل اولسه معطوفی علیه ننگ اولینه
 اما کله اک لازم دور (جاء اما زید و اما عهرو) کبی اولده اما شک اوزره
 تنبیه اچوندور ایکنچی اما عطف اچوندور (واو) اولده بولمان اما
 اوزره ایکنچی اما فی عطف اچوندور ایکنچی اما ایله ما بعد ندکی اسم
 اولدکی اما ننگ مدخولینه معطوف اولور
 (بل) حرفی جمله که داخل اولسه اضراب اچون اولور اکر داخل اولد عی
 جمله اولسه ما قبلنی ابطال قیلور (وقالوا اتخلف الرحمن ولد سبحانه بل

عباد مکرمون) نظم شریفند (بل) بر غرض دن غرض آخرکه انتقال
 اچون اولور (و ذکر اسم ربہ فصلی بل تو عثرون الحیوة الدنیا) نظم
 شریفند (بل) حرفی مفردہ داخل اولسه ثانی اول اورہ عطف اچون
 اولوب ماقبلنی مسکوت عنہ حکمندہ قیابوب مابعدینہ اثبات حکم
 ایدار (جائزید بل عمر و) عمر و کلدی دیهک اولوب زید مسکوت
 عنہ اولور (بل) دن مقدم نفی یانہی ذکر اولنسه ماقبلانی علی حال
 ترک بر لاضد بولغان حکمنی مابعدینہ اثبات ایدار
 (ماقام زید بل عمر و) دیهک زید قائم اوله اسی بلکه عمر قائم اولدی
 دیهک اولور (لکن) استدراک اچون دور لکن کلمہ سی ایله عطف ننگ
 شرطی مقدمہ نفی یانہی اولوق دورا کر عطف مفرد اچون استعمال
 قیلنسه (ماقام زید لکن عمر و) یعنی زید قائم اولدی عمر و قائم اولادی
 دیهک اولور اگر عطف جملہده استعمال قیلنسه جملتین بری نفی
 بری مثبت بولماتی لازم دور (جائزید لکن عمر و لم یجی ء) کہی
 لکن معنی استدراکده الاستدراک هو ان يتوسط بين الكلامين
 المتقاربان بالنفي والاثبات دیو تعریف ایلمکوجی لار فنک مرادی
 شولدور (ف) کلمہ سی حرف عطف اولوب معطوف ایله معطوف
 علیہده ترتیبنی مفید اولور (قام زید فعمر و) دینلسه اول زید قائم
 بعدہ عمر و قائم اولدی دیهک اولور (فاز لهما الشيطان فاخر جهما مما
 كانا فيه) نظم شریفندہ بوقیلمندور (ف) حرفی بعض کلامده ثم
 معنی سنده اولور (ثم خلقنا النطفة علقة فخلقنا العلقه مضعة) نظم
 شریفندہ دور بعض کره (ف) کلمہ سی و او کہی جمع مطلق اچون استعمال
 قیلنور امرأ القیس ننگ
 قفانک من ذکرری عبیب و منزلہ * بسقط اللوی بین البهول فحومل
 شعرندہ اولدی کہی دعول حومل هر ایکوسی منزل اسمیدور

(ف) حرفی بعض کلامده جوابی شرط اوزره ربط اچون اولور (وان
 بهمسک بخیر فهو علی کل شیء قدير) نظم شریفده اولدای کبی
 جواب اوزره داخل اولغان (ف) جهله اسمیه یا که افعال مقاربه یا که
 جامد فعل لارده افعال مدح کبی جواب لارده اولور (ان ترن انا اقل منك
 ما لا اولد افعسی ان یوءتینی خیر امنها) (ان تبی والصلوات فنعماهی)
 (ان کنتم تحبون الله فاتبعونی) کبی نظم شریف لارده واقع دور بعض
 ترکیبده (ف) جوابان منفی قیامتور (من یفعل الحسنات الله یشکرها)
 کبی فالله تقدیرنده (ان ترک خیر الوصیة) نظم شریفده فالوصیة
 تقدیرنده بعض ترکیبده مبتدا شرط معنی سنی متضمن اولسه خبرینه
 (ف) کلور (النی یا نینی فله درهم والنی فی الدار فله درهم) کبی
 بوصول لارده مبتدا اسم موصول شرط معنی سنی متضمن اولوب صل
 فعل یا که جهله فعلیه ایلان ماول ظرف اولغان ترکیب لارده اولور یا که
 مبتدا دکره اولوب فعل ابله یا که ظرف ابله صیغه لنگوچی اولور (کل رجل
 یا نینی فله درهم وکل رجل فی الدار فله درهم) کبی (ف) نافصیحه دیرلار
 شرط محذوف اوزره دلالت ایدان فادور
 فوالعینیک ان قلت اکفهاهمتا * وما لقلبک ان قلت استغنی بهم
 قصید سنده فافصیحه دیمش لاریعنی ان لم یکن مزجک الذم مع بالذم
 من العشی فماعصل لعینیک تقدیرنده دور بعض لار فافصیحه دیو
 مطلقا سبب محذوف که دلالت ایدان فاوزره دیرلار (فقلنا اضرب
 بعصاک الحجر فانفجرت) نظم شریفده فضرب فانفجر تقدیرنده
 فافصیحه فاعاطفه دن مقرر عدور فاع تعلیلیه دیرلار بوندین باشقه دور
 عنبت امرأة فی هرة) والنظر فی معرفة الله واجب) کلام لارنه فاع تعلیلیه دور
 (لا) حرف عاطفه دن اولوب نفی اچون اولور (جاء زید لاعمر) کبی
 (لا) حرف عاطفه بولما فده ۳ شرط واردر اول (لا) حرفی دن مقدم

مثبت واقع اولوق (۲) نچی معطوف معطوفی علیه که معایر اولوق (جاء رجل
 لازید) ديهك صحیح اولماز (۳) نچی لاحرفی دن غیرى حرف عطف
 اولماسلق (جاء زید لابل عمر و) ديهك صحیح اولماز (لا) کلمه سی
 لاتبر گهم لافنی الجنس دیر لار عامل اولوب بعد نده اسم منصوب
 وخبری مرفوع اولور (لانی الجنس نك عامل اولماقنده اولالاحرفی
 اسمی ایله فاصله اولماسلق شرط دور اگر اسمی ایله حرفی لا آراستنه فاصله
 اولسه بعد نده اسم مرفوع اولوب لاکلمه سی تکرار قیلنوب اینکچی اسم
 که معطوف اولور (لافی الدار رجل ولا امرأة کبی ثانیما) لا) بعد نك اسم نکره
 اولوب دیکر بر نکره که مضاف یا که شبه مضاف اولقندور (لا غلام رجل فی الدار)
 کبی (لاخیر امن زید هنا) کبی بوایرسه شبه مضاف دور شبه مضاف ديهك
 اولده الفی هر فنده سبقت ایلادی (لا) حرفینک بعد نده واقع اسم نکره
 اولوب مضاف وشبه مضاف اولماسه فتحه مبنی اولوب علامنصوب اولور
 (لارجل افضل منك) ترکیبینه (والاله غیرک) کبی ترکیب لارده اگر لار نك
 اسمی معرفه (اولسه) لا) عمل دن ملغاة اولور (لا) داخل اولدی عی اسم مبتدا
 اولور اول اسم مرفوع اوزره (لا) تکرار کیلوب اینکچی اسم که معطوف اولور
 (لاهن لهم ولا هم یحاون اهن) نظم شریفنده شاعر نك
 (وانت امرأ منا خلقت لغيرنا * حیاتک لانفع وموتک فاجع
 شعر نده لانفع لفظی مرفوع اولوق شاذ دور (لا) فکره که داخل اولوب
 استغراق و تآکید مفید اولعان دهلسافهز ده هیچ معنی سنی مفید اولور
 اگر معرفه که داخل اولوب تکرار کلسه استعمالات مختلفه سی وار دور
 مطولات دن طلب ایبله

(لاحول ولا قوة الا بالله مثلی ترکیب لارده)

بش وجه جائز قیاسه لارده بر وجهی بیان ایله اکتفا قیلنوب (لا) لافنی الجنس
 (حول) اسم لامقدر موجود خبری (الا) حرفی استثنای (بالله) مستثنی مقدر
 لار نك برینه علی التنازع معمول اولور (لا) حرفی نك خبری مرفوع

دیهک عجازیون لغتیدور اما بنی تهیم لا حرفینه اصلا خبر اثبات
ایتهمش لاردور معنی مقصودنی افاده ده حرفی نفی کافی دیهش لاردور
عجازیون خبر لادید کی اسم فی صفة دیهش لار
حاتم طی نك (ان اللقاح عدت تلقى اضرتها* ولا کریم من الولدان مصبوح)
لغت عجازیه اوزره مصبوح مرفوع دور (لا) حرفی بعض ترکیم ده لیس
کبئی عمل اینداری معنی اسمی مرفوع خبری منصوب اولور
شاعر نك

(من صد عن نیرانها * فان ابن قیس لایراج) مرفوع اولوب اسم
لیس اولمشدور
(لا) مشابه بلیمس فکره اسم که داخل اولور معرفه اسم لار که داخل اولماز لازیم
منطلقا دیهک صحیح اولماز (لا) مشابه بلیمس معرفه اسم که دخولی لازم کلمسه
لا حرفی تکرار کترب و خبر نك رفعی لازم کلور بوضوورتک لا حرفی عملی
ملغاة اولور (مالا) حرفی لارینک نفی لاری (الا) حرفی برله منتهقض اولسه
یعنی مامشابه بلیمس و لامشابه بلیمس بعد نك اداة استثناء بولعان الا کلمسه
ویا که خبری اسمی اوزره مقدم کلمسه عملی باطل اولور (مازید الامطای
ولازیم الامطای) هر ایکوسی مرفوع لاردور (لا) حرفی لفظایا معنی

۲ ان اللقاح ان حرفی مشبه بالفعل اللقاح اسمی عدت فعل ناقص اسمی
مستتر هی تلقی فعل مجهول اضرتها نائب فاعل ضمیر راجع اللقاح اوزره
جهلهسی خبر ان لانفی الجنس کریم اسم لامن الولدان کریم نك صفتی
مصبوح خبر لا

(من) شرطیه (صد) فعل فاعلی مستتر من لفظینه راجع (عن نیرانها)
صد فعلینه متعلق (ها) راجع حرف اوزره (فانا) فاعل آئیه انما مبتدا (ابن
قیس) خبر مبتدا جهلهسی جزاء شرط (لا) لیس معنی سنده (براج) اسم
لا خبری مقدر (لی) حرفی دور

اما
اما

ان
ان

نفی صو نکره و او عاطفه بر له کلسه زائد اولور (غیر المغضوب علیهم ولا الضالین) نظم شر یفندک و یا که ان مصدر یه دن صونگ واقع اولسه زائد اولور (مامنک اذر آیتهم ضلوا ان لا تتبعنی) نظم شر یفندک (لا) حرفی اقسام کلمه سنندین اولازائد اولور (لا اقسام بهن البلد) نظم چلیلند

حرفی تنبیه دور (الا) کلمه سیننه مراجعت ایله

حرف شرطی و ربونلار (اما لوان اذن) حرفی لاری دور لو حرفی امر اول منتفی اولدعی اچون امر ثانی ناک انتفا سیننه دلالته موضوع دور (لو طلعت الشمس لاضاء) کبی (لو) حرفی ایکی جمله که داخل اولور جمله اول شرط ثانی جواب اولور (ان) کلمه سنندین تفریق سی لوجوابنده کوب وقت (لام) اولوران جوابنده اولماز وینه لو داخل اولدعی فعل لاری جزم ایله (لو) داخل اولدعی فعلنی ماضیغه تحویل ایله (لو یطعمکم فی کثیرین الامر لعنتم) نظم شری کبی (لو حرفی فعل که داخل اولوق لازم دور اگر فعل دین غیر کلمه که داخل اولسه فعل تقدیر قیلنور (قل لو انتم تملکون) کبی مثال لار دور (لو) داخل اولدعی مرفوع اسم لار مقدر فعل که فاعل اولور لار (ولو انهم یوعظون به لکان خیر الهم) نظم شر یفندک فعل تقدیر قیلنوب (ان) اسمی خبری ایله مقدر فعل که فاعل اعتبار ایتمش لار دور (اما) حرف شرط اولوق مهم مضه وننی افاده قیلنوعی اچون دور جوابنده (فی) حرفی لازم دور (فاما الذین آمنوا فبعلو انه الحق) نظم شر یفندک (اذن کلمه سی یوقار یغه مراجعت قیلنه

ان کلمه سی اذن کلمه سیننه مراجعت قیلنه

ان حرف شرط دور کلم مجازات دن هم صانالهمش دور کلم مجازات بونلار (ان مهم اذما حیثما ابن متی مامن ای انی) کلمه لاری دور بو کلمه لار بعدنده ایکی فعل مضارع چیز و م اولور اولکی فعل که شرط ایکنچی فعل که جزا دیر لار ایکنچی فعل ناک و قوعینه اولدکی فعل سبب دور (ان تکرمنی اکرمک) کبی

اگر شرط ماضی اولوب جزا مضارع اولسه (ان زرتنی ازرك) کبی بوضورتک
 فعل مضارع عنک جز می واجب دکل بلکه رفعی هم جائز بوکلمه لاردین (ان ماضی
 عهد داخل اولسه ماضی معنی سنی مضارع که تحویل قیلور ان حرفی داخل
 اولدعی فعل لار بعض کلام ده هر ایکوسی ماضی اولور (ان قلت قلت) کبی
 اگر جز اولان ماضی اوز معنی سنده اولسه اولینه (ف) بر لان (قد) حرفی
 کیلور اما مضارع معنی سنده اولسه فقد حرفی بن عجر دا اولور (ان اگر متنی
 فقد اگر متک امس) کبی اگر جز الامر یانهی یا جمله عاصمه اولسه یا که سن
 سوف یا که لن کلمه لاری ایله تقدیم قیلنمش مضارع اولسه جز انک اولینه
 (ف) کلور (ان اگر مک زید فاعله) کبی ان جمتنی فانت مکرم (ان
 تعاسر تم فسترضع له اخری) (ومن یر تد منکم عن دینه فسوف یأتی الله
 بقوم یحبهم) نظم شریفی (ومن یرتبغ غیر الاسلام دینا فان یقبل) نظم شریف
 لارنده (ان) جو اینه اولان فاعر فینه بعض ترکیب ده (اذا) قائم اولور
 (وان تصیبهم سیمتة بما قدمت ایدیهوم اذاهم یقنطون) نظم شریفده
 (ان حرف فندی صونک بعض کلام ده تا کید چون) (ما) حرفی کیلور (فاما
 یا تمینکم منی هدی) نظم شریفده (ان حرفی امر یانهی استفهام تمنی
 و عرض دن صونک مقدر اولور (تعلم العلم تکرم) یوقاریده بونک تفصیلی
 بر نچه سبقت ایلادی (ان) حرفنده جزا مضارع مثبت اولسه یا که
 لانف اولسه فعل مضارع مرفوع هم جزوم اولوق صحیح دور (ومن عاد
 فینتقم الله منه) نظم شریفده اولدعی کبی

✽ تنبیه ✽

کلم مجازات داخل اولدعی فعل مضارع صحیح الاخر اولسه علامه جزم سقوط
 حر که دور اگر تنبیه یا که جمع من کر و یا که مخاطبه صیغه لارند سقوط نون دور
 اگر مضارع معتل الاخر اولسه سقوط حرف دور

امثله

من لاء اقل * من یعمل سوء یجز به

ای شیء معنی سنده * ای کتاب تقرء تستفید
 ما ذوی العقول دن غیرا چون * ما تصنع اصنع
 مهما زمانا چون * مهما تطلب تجد
 متى زمانا چون * متى تخرج اخرج
 ايان زمانا چون * ايان نومناك تومن غیرنا
 اين مکانا چون * اين تفهبا اذهب
 انى مکانا چون * انى تهش تصادق رزقك
 هيثما مکانا چون * هيثما تجلس اجلس
 كيفما حالا چون * كيفما يكونوا يكن قراءكم

ان حرفى مشبهه بالفعل دور بونلار آلطى حرف لاردور (ان ان كان لكن
 ليت لعل) حرفى مشبهه بالفعل لار مبتدأ الايان خبركه داخل اولور لار
 اولدكى اسم منصوب ايكنچى اسم مرفوع اولور حرفى مشبهه بالفعل لار
 جميع مبتدأ خبر لاركه داخل اولور مكر (اقائم النيدان وما قائم النيدان)
 كبرى حرف نفى ايله استفهام بولعان مبتدأ الاركه داخل اولماز لار (ازيد
 قائم) (ومن ابوك) كبرى وينه لولا كلمهسى داخل اولان مبتدأ الاركه داخل
 اولماز لار (لولا زيد لكان كذا) وينه قسم مقدر مبتدأ الاركه داخل
 اولماز لار (لعمرك لافعلن كذا) وينه استفهامنى متضمن اولغان
 جمله لاركه داخل اولماز لار وينه بو حرف لارنك خبر لارى اسم لارينه تقديم
 ايد اماز مكر ظرف اولسه تقديم جاگز دور (ان الينا اياهم) (وان من
 البيان لسحر وان من الشعر لحكمة) مثلى بو حرف لارنك خبرى بعض
 تركيبه حذف اولنور (ان زيدا) كبرى مثل هل من لكم من احد ان الناس
 عليكم) جوابنده بو حرف لار اوزره معه اولارى تقديم ايتماز بو
 حرف لار جمعسى صدر كلامده اولور لار مكر ان مفتوحه داخل اولدى

جمله‌ی تأویل مفرده فیلوب بر عامل که معمول اولی قندی ن کلامتک
صد رنده اولماس لار

(ان ان) تحقیق اچوندور لسانمزده تحقیق بولدی معنی سنی مفید
اولورلار مضهون جمله‌ی تأکید فیلورلار (ان) همزه نك كسر یله اون

موضع ده اوقلور اولاً ابتداء کلامده واقع اولسه (ان زید قائم) ۲ نچی
عرف تنبیه صونکره واقع اولسه (الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم

یحزنون) (۳) نچی اسم موصول که صله بولوب واقع اولسه (و آتیناه
من الکنوز ما ان مفاتحه لثمنه بالعصبه) نظم شر یفنده (۴) جواب قسم

واقع اولسه (والله ان زید قائم) (۵) مقول قول اولسه (قال انه بقره)
(۶) و او حالیه دن صونك واقع اولسه (کما اخر جک ربک من بیتک بالحق

وان فریقا من المؤمنین لکارهون) نظم شر یفنده (۷) اسم عین دن
خبر اولسه (زید انه ذاهب) (۸) خبر فنده لام ابتداء یه اولسه (والله

یعلم انک لرسوله) نظم شر یفنده (۹) نچی حرف تصدیق صونکره واقع
اولسه (نعم ان زید اقاعد) کبی (۱۰) نچی حیث کلمه سنن بین صونك

واقع اولسه (اجلس حیث ان زید اجالس) کبی مثال لارده شاعر نك
و کنت اری زید اکما قیل سید * اذ انه عبد القفا واللاهزم

شعر نده اکر مکسور اوقلسه ان اسمی خبری ایله اذا مقاجاة تن صونك
واقع اولمشدور مفتوح اوقلسه ان اسم خبری ایله تأویل مفرده مبتدا

اولور خبری محذوفدور اذ عبودیته ثابتة للفقها تأویلنده دور وینه فاء
جزائیه دن صونك فتحی هم کسری جاگز دور (من یکر منی فانی کر مه) کبی

(ان) مفتوح اوقلور داخل اولدی جمله مفرد تأویلی ایله فاعل اولسه (یلق
انك قائم) وینه معمولی ایله مضای الیه اولسه مفتوح اوقلور وینه مبتدا اولسه
مفتوح اوقلور (عندی انك قائم) بوصور تلک خبر نك تقدیمی واجه دور وینه

لوحرفی صوتکره واقع اولسه مفتوح اوقلور (لو انك قائم لكان كذا)
 وینه ماء مصدر یه دن صوتك مفتوح اولور (اجلس ما ان زيدا قائم)
 وینه حرف جردن صوتك واقع اولسه (عجب من ان زيدا جالس)
 (ان ان) بعض کلامده تخفیف قیلنوب عمل دن ملغاة اولورلار تخفیف
 اولان ان ان اسم که هم فعل که داخل اولورلار (وان وجدنا اكثرهم
 لفاسقين) نظم شریعنده ان تخفیف اولنسه خبری لام ایله اولور اما
 (ان تخفیف اولنسه ضمیر شأندہ اعمالی واجب اولور اول ضمیر مقدر
 اولور) (و آخر دعویهم ان الحمد لله رب العالمین) نظم شریعنده
 (ان) مفتوحه افعال متصرفه که مقرر و اولسه اول فعل که (س سوف قد)
 یا که حرف نفی داخل اولور (علم ان سیکون منکم مرضی) (لیعلم ان قد
 ابلاغوا) (بحسب ان لم یره احد) نظم شریف لارنده اگر ان مفتوحه
 مخففه مقرر اولدعی فعل فعل تام اولسه یا که شرط یادعا اولسه مذکور
 حرف لارکه احتیاج قالمز (والخامسة ان غضب الله) نظم شریعنده

(کان) تشبیه اچوندور (کان زید اسد) کان تخفیف ایله کان هم اوقلور

وصدر مشرق النحر * کان ثدیا هقان

بوصورتده کان عملدن ملغاة اولور

(لکن) استبراک اچون استبراک معنی سی اولده بولغان کلامدن ناشی
 توهم فی دفع دور مثلا جائی زید دیرسه مخاطب زید برله عمر ننگ
 مناسبتی وجه دن عمر کلیدی دیو توهم قیلما سون اچون لکن عمر الم
 یجی عدیه شدور (لکن ننگ اسمی بعض کلامده حذقی اولور شاعر ننگ
 فلو کنت ضمیبا عرفت قرابتی * و لکن زنجی عظیم المشافر

۲ وصدر مبتدا مشرق النحر خبر کان مخفف کان ثدیا همر فوع بولوب مبتدا

هقان خبر مبتدا مبتدا خبر ایله صفة صدر

شعر فیه لکن انت تقدیر فیه دور (لکن) کلمه سینہ ما کافہ لاحق بولہاق
 سببلی عملن ملغاة اولور بوصورتہ اسم کہ ہم فعل کہ داخل اولور
 (کان) کلمہ سی کنلک ما کافہ لاحق بولہاق سببلی عملن ملغاة اولور
 (کانما الی بن ضیف حل ساحتہم * بکل قرم الی لحم العندی قرم) مصرعنتک
 (کانما یساقون الی الموت) نظم شر یفنیہ ہم واقعدور

(لیت) للتمنی لسانہ زدہ کاشکی معنی سنک لیت ذک اکثر استعمالی عمالاتک اولور
 (یالیتنا نرد) نظم شر یفنیہ ممکناتک ہم استعمال قیلنور (لیت لی مالانفقہ)
 (لیت) ما کافہ لاحق بولہاق سببلی عملن ملغاة اولور (لیتما زید قائم)
 لعل (ممکناتہ مستعمل اولور (لعل یقتکر او یخشی) کبی ما کافہ
 لاحق بولہاق سببلی لعل عمل دن ملغاة اولور

تحمل و عالج ذات نفسک وانظرن * اباجعل لعلما انت عالم
 شاعر ذک لاتنل الضعیف عمک ان تر * کع یوما والی ہر قدر فہ
 شعر ذک لعلک معنی سنک دور لاتنل اذلالن رفعہ ضمیر ی ضعیفہ راجعدور
 او حرف عطف ام کلمہ سینہ مراجعت قیلنہ
 ای حرف تفسیر بونلار ایکی حرف دور (ای) (ان) (واختار موسی قومہ)
 ای من قومہ دیہک دور لسانہ زدہ حرف تفسیر (یعنی) کلمہ سی دور

۲ کان للتشبیہ ما کافہ الی بن مبتدأ ضیف خبر حل ساحتہم صفة ضیف بکل قرم
 حال من فاعل حل الی لحم العندی متعلق موعظ قرم کہ قرم صفة بعد از صفة
 ضیف او زرہ

(۳) تحمل امر حاضر عالج امر حاضر ذات نفسک مفعول وانظرن امر
 حاضر اباجعل یا اباجعل تقدیر فنیہ اولوب لعل مالعل حرف فی تر جی ما کافہ
 انت مبتدأ حال خبر بوشعرہ لعل عملن ملغاة دور

شاعر نيك (اتر مینى بالطرف ای انت مذنب * و تقلینى لکن ایاک لا اقلی
ان تفسیر یہ قول معنی سنہ اولان فعل مضارع دن صونك كلور (نادیتہ
ان قم) (وانطلق الہلاء منهم ان امشوا) آیت کریمہ سنہ قائلین ان امشوا
ایلہ تفسیر ایامش لاردور

ایا
ای

(آیا) حرف ندا یوقاریعه مراجعت قیلنہ
(ای) کلمہ سی شینی مہیز دن سوال اچوندور مثلاً ای شی عھوفی ذاتہ دینلسہ
فصل جواب اولور (ای) مذکر اچون (ایتہ) مؤنث اچوندور بو
صورتہ موصول اولور بونك توبانك موصولات بابندہ تفصیلی کلچککور
(ب) حرف جر الی کلمہ سینہ مراجعت قیلنہ

ب

بلی حرف تصدیق دور اجل کلمہ سینہ مراجعت قیلنہ
التاء حرف جر دور الی کلمہ سینہ مراجعت قیلنہ

بلی

ت

ثم حرف عطف دور للترتیب (ام) کلمہ سینہ مراجعت قیلنہ
جلل حرف تصدیق دور (اجل کلمہ سینہ مراجعت قیلنہ

ثم

جلال

چہر حرف تصدیق دور (اجل کلمہ سینہ مراجعت قیلنہ
حاشا حرف جر دور الی کلمہ سنہ سبقت ایلا دی

چہر

حاشا

حتی حرف جر دور الی کلمہ سنہ سبقت ایلا دی
رب حرف جر دور الی کلمہ سینہ مراجعت قیلنہ

حتی

رب

س حرف استقبال دور بونلار بش حرف لاردور (سن سوف ان لالہن)
س فعل مضارع استقبالہ تعیین ایبار سیفعل بعض لار ان یفعل جوابندہ
واقع اولور دیش لار (سوف) سین کبی سوفی یفعل (ان) (لن) هر
قایوسی سبقت ایلا دی

(س)

(۳) ترمینی ترمی فعل مضارع یا مفعول بالطرف متعلق ترمی کہای
حرف تفسیر لانت مبتدئ مذنب خبر و تقلینى چہل سی ترمینی کہ معطوف
لکن حرف استدر اک ایاک اسی لا اقلی خبری

عدا حرف جر دور سبقت ایلادی
 علی حرف جر دور
 عن حرف جر دور
 فی حرف جر دور بونک مباحثی انی کلمه سنده سبقت ایلادی
 قد حرف تحقیق اگر ماضی عه داخل اولسه ماضی فی حال اوزره تقریب ایدار
 (قد قامت الصلوة) کبی حرف تقریب دیهک نک وجهی هم شول دور
 (قد) حرف فی داخل اولدی مضارع نک تحقیقا وقوعینه دلالت ایدار (قد)
 بعضی ترکیب ده داخل اولدی فعل نک توقع یعنی بر امر انتظارینه
 دلالت ایدار (قد) حرف فی فعل مضارع که داخل اولدی قد (ریمه) معنی سنده
 اولوب تقلیل فی مفید اولور (ان الکنوب قد یصنق) کبی قد کلمه سی
 بعض ترکیب ده اسم اولوب استعمال قیلنور یکنفی کلمه سینمه مر ادفی اولور
 بوضورتده منغولی منصوب اولور (وقد زید ادرهم) کبی
 (ک) حرف جر الی ده سبقت ایلمدی
 (کن) حرف مشبهه بالفعل ان کلمه سینمه مراجعت قیلنه
 حرف مشبهه بالفعل سبقت ایلادی
 (کلا) حرف الردع یعنی منع وز جر اچون (کلا) حرف فی برشی فی طلب
 قیلعان کهمسه نک طلبینه عدم اجابت اچون استعمال اولنور مثلا (فلا
 یعضبک دینور سه جوا بنده کلا یعنی بواشدن منع لان معنی سنی مفید
 اولور (کی) حرف تعلیل دور نواصب مضارع دن اخن کلمه سنده
 سبقت ایلادی (ل) حرف ابتداءئیله دور لام ابتداءئیله دیرلار تا کینی فی
 افاده اچون مبتدالار که داخل اولور (لزید قائم) کبی ان خبرینه هم
 داخل اولور کرده خبران مضارع اولسه یا که صفة یا که ظرف اولسه
 (ان زید الیقوم ان زید القائم ان زید الفی الدار) کبی وینه خبری

عدا
 علی
 عن
 فی
 قد

ک
 کن
 کن
 کلا
 کی
 ل

مقدم (ان) اسمينه داخل اولور (ان علمنا للهدي) نظم شر يفنك (وان من اليمان
لسحر وان من الشعر لحكمة (لام) ايتب ائيه فعل ماضى غه قد حرفى ايله
داخل اولور (لقد رضى الله عن المؤمنین) نظم شر يفنك (لام) ايتب ائيه
فعل مضارع كه سوف كلمه سى برله داخل اولور (ولسوف يرضى كى
(لام) ايتب ائيه حرفى نفى ايله عجمع اولماز (لام) حرفى بعض تر كىب ده
حرفى شرط بولعان (لو) كلمه سينك جوا بينه داخل اولور (لو كان فيها آلهة
الا للفساد) (تا) نظم شر يفنك وينه (لولا) كلمه سينك جوا بينه اولور (ولو
لا فضل الله عليكم ورحمته لاتبعتم الشيطان) قول شر يفنك (لام) حرفى
لام فاصله دير لار بولام ان نافية ايلان (ان) تخففه اولان ان كلمه سنى تفریق
اچون كلتر و لار (وان كناعن دراستهم اغافلین) قول شر يفنك بواية
شریف ده ان نافية دكل بلکه ان دن تخفف ان دور (لام) حرفى بعض
كلام ده جواب قسم اوزره داخل اولور (والله لافعلن كذا) كىب جواب
قسم ده اولان لام تا كيد خبر اچون دور اكر جواب قسم ماضى اولسه اكثر ده
قد حرفى اولور (والله لقم جاء) كىب (لام) حرفى محذوف اولان قسم كه قرينه
اچون كلتر و لار (لمرون الجحيم) نظم شر يفنك شو قبلید ان دور
(لام) حرفى كه موطئه اولور لام موطئه ديوقسه ك جوا بينه تههید توطئه
اولان لامه دير لر قسم دن صونك شرط اوزره داخل اولوب شرط بعد نه
كچك جواب قسمه ك جوا بى دور شرطك جوا بى دكل ايركائينى فهم لتور
(والله لان اكر متنى لا كرمك) تر كىبينه لام اول موطئه دور لام ثانى جواب
قسم دور قسمه ك جوا بى لام ثانى ك مَدْخولى دور لام ثانى ك مَدْخولى
جزاء شرط دكل دور زير اكه اول جزاء شرط اولسه ايردى لام داخل
اولماس ايردى ان شرطيه ك جوا بينه لام داخل اولماس بو تر كىب ده
شرط جزا دين مستقنى دور (لام) موطئه جملهء شرطيه كه مخصوص
دور (لام) حرفى بعض تر كىب ده منادى كه داخل اولوب لام استغاثه دير لر

بو صورتی مدغولی اولان منادی لفظاچور ورمعلا منصوب اولور (یا الزید)
 کبی استغاثه یاردم طلب ایتمهک معنی سنده اگر لام حر فی داخل اولدی
 منادی مستغاث اولماسه بلکه مستغاث له اولسه لام مکسور اولور (یا لاه ظلوم)
 کبی مستغاث له دیو آنک اچون یاردم طلب ایدلنور (یا قوم المظلوم تقدیر نه)
 منادی اوزره داخل اولان لام بعض کیره لام تعجب دیر لار (یا لاه ده کبی
 لا) حرف نفی دور ام کلمه سینده مراجعت قیلنه
 لات) کلمه سی حین کلمه سینده مقارن اولوب استعمال قیلنور امام لار دین
 بعض لار (لاتحین) لانا فیه اولوب (ت) تاء زاعید ثم رب کلمه لارینه زیاده
 قیلنیش کبی دیش لار دور ویا که حین کلمه سی اولینه الحاق اولوب (تحین)
 او قلمش نور مصحف عثمان رضی الله عنه لاتحین صورتی یعنی ت حین
 کلمه سینده ضم قیلنوب مکتوب دیش لار
 بعض لار (لات) کلمه سی فعل ماضی نقص معنی سنده ایس دن سین (تایه)
 تبدیل اولنوب لات دینلش دور دیش لار اما عملی (لات) کلمه سنی بعض
 لار عامل دکل دیش لار اگر بعد نند کی اسم مرفوع اولسه مبتدأ اولوب
 خبری محذوف کائن اولور اگر منصوب اولسه محذوف فعل که مفعول اولور
 (ولاری حین مناص لهم) تقدیر نه دور بعض لار (لات) کلمه سی حرف
 مشبه بالفعل کبی اسمی منصوب خبری مرفوع دیش لار ایس کبی عمل
 ایدار مقدر حاصل خبر اولور (ایس حین مناص حاصل) تقدیر نه
 دیش لار بعض لار معولی فقط (حین) لفظی اولور دیش لار
 بعض کلامده (لات) دن حین کلمه سی محذوف منوی اولور مازن بن

ابی تھام

احوالت ارشادی فعملی مرشدی * ام استهت تأدیبی فدھری مؤدبی *
 هما ظلم اعلیٰ ثم اجلیا * ظلامیہا عن وجہ اسر اشیب * شعر نه تألحاقی
 قیلوب (ثمة) استعمال ایلمش دور *

مالک (حنت و لات هنت انی لک مقرر) قوائده واقع دور

لعل حرفی مشبه بالفعل دور

لکن کنلک حرفی مشبه بالفعل دور ان کلمه سنده سبقت ایلا دی

(لم) حرفی جواز مه دن بر فعل مضارعنی جزم لی قیلع و چی حرفی دور

بونلار (لم لهام الامر لانهی) لم حرفی مضارعنی نفی ایدار ماضی عه

تحویل ایدار صورت جزمی بش مفرد صیغه لار نده مضارع صحیح الاخرده

سقوط حرفی دور اکر معتل الاخیر اولسه هتف حرفی عله دور تثنیه لار جمع

منکر وینه مخاطبه صیغه لار نده سقوط فونو ورمثال لاری هر که که ظاهر دور

(لام الامر) لیضرب لیضرب (لانها میه لاتضرب)

لهما کلمه سی مضارعنی نفی ایدار ماضی عه تحویل ایدار هیچ بار دم

ویرمادی معنی سی ویرلور یعنی اوتکنان زمانده وهم حاضر کی زمانه چه

دیکن معنی فی مقید اولور (لها) داخل اولغان مضارع که جحد مستغرق

دیرلار (لها) کلمه سی بعض ترکیبده (الا) معنی سنده اولور (ان کل

نفس لها علیها حافظ) نظم شریفنده (لها) فعل ماضی عه داخل اولسه

زمان اچون حین وقت معنی سنده

(لم) کلمه سی ایله بر نسنه استفهام اولنور (لم ذهبت) یعنی وجه سنی دلیل فی

طلب اولور بعض وقت الفی ها اوزره تبدیل قیلوب (لهه) دیرلار

(لن) حرفی نواصبه دن اذن کلمه سنه مراجعت قیلنه

(لو) حرفی شرط اما کلمه سیننه مراجعت قیلنه

(لولا) حرفی تخضیض الا کلمه سیننه مراجعت قیلنه

(لیت) حرفی مشبه بالفعل ان کلمه سیننه مراجعت قیلنه

(۲) حنت عنین کلمه سنده ین ماضی مؤنث آرزو اشتیاق معنی سنده

ضمیری مقرر نام شخص نیک معشوقه سی هیچمانه راجع دور هنت

هنین لفظی دن ماضی بعلامق معنی سنده

لعل

لکن

لم

لهما

لم

لن

لو

لولا

لیت

ما (ما) کلمه سی حرف دور نفی چون استعمال اول نور چهل و سه میمه لار که داخل
 اولوب لیس که مشابه اولوب لیس کبی عمل ایدار ما مشابه بلیمس ناک
 دخولی معرفه لار که مختص دکل دور نکره که داخل اولور (ماهدا بشر) (ما
 احد غیر منک) کبی (ما) کلمه سی لیس که مشابه اولوب اسهی مرفوع
 خبر فی نصب لی قیلماتی (ما) ایله مدخولی آراسنی (ان) زائده فصل
 قیلماتی شرط دور وینه خبری اسهی او زره مقدم کله اسلک شرط دور
 (ما) کلمه سی ناک نفی الا ایله منتقض اولسه یعنی لاصونکره (الا) استثنائیه
 واقع اولسه (لا ومانک) عملی باطل اولور که سابق فی حرف (ام) ان زائده
 فقط ما کلمه سی بعد نده واقع اولور (لا) کلمه سی بعد نده زائد اوله اس
 (ما) کلمه سینک خبر وینه ایکنچی اسم بل حرف فی ایله یا که لکن حرف فی ایله
 معطوف اولسه مرفوع او قاور (مازید غنیما بل فقیر) کبی (ما و لاناک
 خبر لارینه (با) داخل اوله اقمی بعض نحو یون تجویز ایلامش لاردور
 (وما ربک بظلام للعبید) نظم شریفتیه واقع اولدی کبی (ما) کلمه سی
 بعض وقت (الا) استثنائیه معنی سنغه مستعمل اولور (لکل شیء ماما
 النساء و ذکرهن) بو ترکیبده النساء کلمه سی استثنائیه او زره منصوب دور
 مصدریه اولور زائد اولور بو ایکی نوع دور برینه ماء کافه دیر لار
 متصل اولغان عاملنی عملن منع ایدار بونلار اوج فعل لاردور (قل طال
 کثر) (قلها طالها کثیر ما) کبی یا که متصل اولان عاملنی رفع نصب
 عملن یین منع ایدار حرف مشبه بالفعل لار که متصل اولان مادور (انها
 الله ال واحد) نظم شریفتیه یا که حرف چاره که متصل اولوب جر
 عملن یین منع ایدار بونلار دورت حرف لاردور (فبما رحمت من الله
 لنت لهم) و ما غیظیم اتم قال عما قلیل لیصبحن نادمین) نظم شریف لارنگ
 واقع دور (زید صدیقی کها ان عمر و اغی) ترکیبده ما زائد دور

(ما) کلمه سی ظرف ده (بعد) کلمه سینمه متصل اولوب بعد کلمه سنی جر
 عه لندی ن منع ای دار وینه (بین) کلمه سی کنلک دور (بینما نحن بالاراک)
 ترکیبینه (ما) کلمه سی بعض کلام ده (آذمتی ای این ان) کلمه لارینه زیاده
 قیلنور (اذما تخرج اخرج) کبی معنی (تذهب اذهب) ایاماتدعو (این ما
 تجلس اجلس) (واما نرین من البشر فقولی انی نذرت المره من صوما) نظم
 شریفینه بو ترکیب لارده ماز ائت دور (ما) کلمه سی بعض اسم اولور
 موصوله اولور موصوله معر فهدن عبارت دور النی معنی سنده (ما
 عنتم وما عند الله باقی) نظم جلیل لارنده (ما) کلمه سی موصوفه دیر لار
 نکر دن عبارت اولور

(سبحانه ما اعظم شأنه) ترکیبینه (ما) استقوامیه دیر لار ای شی معنی سنک
 (ماهی مالونها) نظم شریف لارنده (ما) استقوامیه بر حرف جرایله مجرور
 اولور بعض ترکیب ده الفی فی حرفی قیلنوب فتحه بقا قیلنور حرفه قرینه
 اولسون اچون (الأم تهی عینک زهرة الحیوة الدنیا و حتام تنکس بعد ایناس
 نار علی عقیبیک) ترکیب لارنده الی ما حتمی مادور (ما) کلمه سی اسم
 اشاره اولان ذاکلمه سینمه الحافی قیلنوب (ماذا) دینلور ذال اسم اشاره ما
 استقوامیه النی معنی سنده (ما) ذال کلمه سی فقط استقوام اچون
 استعمال اولنور (ماذا جئت) کبی (ماذا) کلمه سی اسم جنس شی معنی
 سنده اولور (ماذا) کلمه سی ماز ائت ذال اسم اشاره بعض ترکیب ده (ذا)
 زائد ما استقوام اولور (ما) کلمه سی شرطیه اچون اولدیعی (ان) کلمه
 سنده سبقت ایلادی

(من) حرف جر دور

نعم حرف التصدیق دور اجل کلمه سنده سبقت ایلادی

(ها) حرف التنبیه دور (الا) کلمه سینمه مراجعت قیلنه

حرف استقوام دیر بونلار (هل وینه همزه) حرف لاری دور همزه ایرسه

یوقارینه حرف ندا بابنده سبقت ایلادی (هل) داخل اولدیعی

جهله اسمیه نك خبری اسم اولهقی شرط دور اما همزه استقوام بلا

من
 نعم
 ها
 هل

تفریقہ داخل اولور بو حرف لار یوقاریدہ بیان قیلنلدی اوزره هر جمله
 که داخل اولور لار اسمیه اولسون فعلیه اولسون (هل انی همین من الدھر)
 نظم شیر یغندہ واقع اولدی کیبی (و) گلمه سی حرف جر دور
 (یا) حرف ندادور سبقت ایلدی
 بو تفصیلات دین ظاهر اولدی اوزره هر حرف نك بعضی عامل بعضی عامل
 دکل لار دور

باب

یوقاریدہ مذکور چه مبنی عارضی لار سکز دور
 المضمورات

ضمیر لفظ یا احکام یا معنی ذکر ی مقدم بولعان متکلم یا مخاطب یا غائب اچون
 وضع قیلنمش گلمه دور لفظده صورتی اولان ضمیر عه بارز دیر لار (ت) کیبی
 ضربت گلمه سنده لفظده صورتی اولمیان ضمیر عه مستمردیر لار اضرب
 افهم) گلمه لار نده ملاحظه قیلنمش ضمیر لار کیبی وینه سوز لهک ده مستقل
 بنقسه اولسه منفصل دیر لار (انا) کیبی اگر مستقل بنقسه اولمسه بلکه غیر که
 محتاج اولسه متصل دیر لار

ضمیر منفصل اعراب اور ننده واقع بولماق اعتباری ایله مر فوع یا که
 منصوب اولور ضمیر متصل اعراب موضعندہ بولماق اعتباری ایله مر فوع
 یا که منصوب یا مجرور اولور جمع ی بش قسم حاصل اولدی (مر فوع
 منفصل منصوب منفصل مر فوع متصل منصوب متصل مجرور متصل
 مرفوع منفصل

هو هما هم هی هما هن غائب لار
 انت انتما انتم انت انتما انتن مخاطب لار
 انا نحن متکلم لار

منصوب متصل

ایاه ایاهما ایاهم ایاهما ایاهن غائب لار

ایاک ایاکها ایاکم ایاک ایاکها ایاکن مخاطب لار

انانحی منکام لار

مرفوع متصل

ماضی صیغه لارنده فاعل اولوب متصل ضمیر لار دور مثلا (علم) غائب
صیغه سنده مستتر هو (علما) تنبیه غائبین ده الف (علمو) ده (واو) (علمت)
ده هی (علمتا) ده الف (علمن) ده ن (علمت علمتا علمتم) ده (ت) (علمتی) ده
یا (علمتا علمتن علمت) صیغه لارنده تا (علمنا) ده الف دور ماضی مجهول ده
حال هیچ نفر یقه سن معلوم صیغه لارنده اولدعی کبی دور

مضارع صیغه لارنده يعلم تعلم اعلم نعلم صیغه لارنده

هو هی انت انا نحن ضمیر لاری مستتر دور تنبیه لارده

یعلمان تعلمان تعلمان تعلمان الف ایکی جمعی من کرده (واو) یعلمون تعلمون
مخاطبه ده (یا) غائبات ده (ن) حرف لاری دور ۹ صیغه ده ضمیر بارز لار دور
اما مضارع مجهول ده اتصالی معلوم اولان مضارع دن هیچ نفر یقه سی یوق دور

تنبیه

هر فعل نك بر فاعلی اولوب اول فاعل کلام تر کیننده فعل بعد نده اسم
ظاهر بولوب ذکر قیلنمق ایرلان کلامده قصر اولی بولماغنی ملاحظه
بر لان من کور حرف لار که یعنی الف واوتای ن حرف لارینه فاعل دیو
اصطلاح قیلنمش لار دور اما ماضی غائب صیغه سنده فعل ماده سنندین
باشقه حرف یوق مثلا (ضرب) غائب صیغه سی ده فعل ماده سی ضرب
حرف لاری غایبه صیغه سنده زائد حرف (ت) ساکنه اولسه ده علامه تانیث
دور شولوجه دن من کور ایکی صیغه ده ضمیر مستتر ملاحظه قیلنمش
دور آنلار (هو هی) ضمیر لاری کنلک مضارع بش مفرد لارده فعل ماده
سنندین غیر ی حرف اولماغان وجه دن باقی صیغه لارده هر قایوسنده
ضمیر اعتبار اینلنمک لازم بولغان حرف وجه سی برلان من کور حرف لار که

فاعل دیو اصطلاح واقع اولش دور وینه کر الک ماضی کر الک مضارع صیغه لارنک
 مستقر ضمیر اعتبار ایدلنمک لازم دکل دور اگر فعل لار بعد نده اسم
 ظاهر ذکر ایدلسه مثلا (علم زید) کبی بو اسم لار فاعل لار دور اما
 ضمیر بار ز مستقر ذکر اولندعی اوزره تشبیه لارده جمع لارده مخاطبه متکلم
 ماضی ده لازم دور اصلا منفک اولماس

اسم فاعل اسم مفعول صفة مشبهه اسم تفضیل صیغه لاری کلامده مبتدی یا خبر
 یا صفة یا اعال بولوب واقع اولسه لار بر ضمیر مرفوع مستقر که محتاج
 اولور لار (زید، قلم) کبی ترکیب لارده ضمیر مستقر مذکور صفة لار که
 فاعل اولور لار

بو تفصیل لار دین معلوم اولندعی اوزره ضمیر مستقر بش موضع ده اولور
 اول مفرد مذکر غائب ده ضرب یضرب لیضرب لاتضرب (۲) نچی مفرد
 مؤنث غایبه (ضربت تضرب لتضرب لاتضرب) (۳) نچی مضارع امر نهی
 صیغه لارنده (تضرب) (۴) نچی متکلم مضارع صیغه لارنده (اضرب تضرب)
 (۵) نچی مذکور صفة لارده اسم فاعل اسم مفعول صفة مشبهه اسم تفضیل
 صیغه لارنده (ضارب مضروب کریم حسن کبی

ضمیر منصوب متصل

ضمیر منصوب متصل هر فعل که متصل اولوب محلا منصوب مفعول اولان
 ضمیر لار دور ضمائر مرفوعه فعل که فاعل اعتبار ایدلنکی کبی ضمائر
 منصوب به مفعول اعتبار ایدلش دور (زید علمه حسن) ترکیبی کبی
 فعل ماضی مفرد صیغه لارنده ضمائر منصوبه نیک اتصالی کلامده همیشه
 نصره نصرها نصرهم نصرها نصرها نصرهن نصرک

نصركها نصركم نصرك نصركها نصركن نصركي نصركنا

تثنيه صيغه لارينه صورة اتصالي

ضرباه ضرباها ضرباهم ضرباها ضرباها ضربهن ضربهاك

ضرباهاك ضرباها ضرباها ضرباها ضرباها ضرباها ضرباها

جمعي مذكر صيغه لارنده صورة اتصالي

ضربوه ضربوه ضربوه ضربوه ضربوه ضربوه ضربوه ضربوه

ضربوه ضربوه ضربوه ضربوه ضربوه ضربوه ضربوه ضربوه

مفرد موعث غايبه

ضربته ضربته ضربته ضربته ضربته ضربته ضربته ضربته

ضربته ضربته ضربته ضربته ضربته ضربته ضربته ضربته

الى آخره شول قياس او زر متصل اولور او قوعو چي نك فهمينه هواله قيماندي

اما فعل مضارع ده صورة اتصالي لاري

ينصره ينصرها ينصروا ينصروا ينصروا ينصروا ينصروا ينصروا

ينصركها ينصركم ينصرك ينصركها ينصركن ينصركي ينصركنا

فعل مضارع نك باقي صيغه لارنده امر غائب نهی صيغه لارنده صورة

اتصالي شول طر يقه دور ضماغر منصوب متصله دم تکلم ضميرى (يا) حرفى

بودنگ اولينه کلان (نون) وقايه دير لر يعنى فعل نك آخرنده حرکه سنى

کسره که تبدلدين وقايه ايدان نون دور (نصركي) کبی اگرده نون الحاق

قيلئهاسه (نصركي) دينلسه فتحه ننگ کسره که تبدلى لازم او اور ابردى حرف

مشبه بالفعل لارکه ضمير منصوب متصل اولور وينه (لندن) کلمه سينه هم

متصل اولور

حروف مشبه بالفعل لار كه صورة اتصالي
 انه انهما انهم انها انهما انهن انك انكما انكم انك انكما انكن
 اذني اننا لعله لعلوها لعلوم لعلوا لعلوها لعلون لعلك لعلكما الى آخره
 ليته ليتوها ليتهم ليتها ليتوها ليتهن ليتهك ليتكما ليتكم الى آخره
 اما السين كانه سي طرف مكان دور عند معنى سنه لذنه لذنوها
 لذنهم لذنها لذنوها لذنهن الى آخره لذنه لذنوها لذنهن الى آخره
 لذنهم لذنها لذنوها لذنهن الى آخره لذنه لذنوها لذنهن الى آخره

صحيح اولور (انك كاني لذي لعلالي) كلامه لاري كبي

ضمير مجرور متصل

ضمير مجرور نك صورة اتصالي بعينه ضمير منصوبك اتصالي كبي دور
 ضمير مجرور حرف جر كه ومضاف اولان اسم كه متصل اولور حرف جارده
 ضمير متصل اولان لار (بمن الى عن لام في) حرف لاري دور

باكلامه سينه صورة اتصالي

به بهوما بهم بها بهوما بهون بك بكما بكم بك بكما بكن بي بنا

من كلامه سينه صورة اتصالي

منه منهوما منهم منها منهوما منهون منك منكما منكم منك منكما منكن

منى منا

على حرف في ايله الى حرفينه ضمير متصل اولسه اخر لار ذنه الفى باكه قلب

ايله اليه اليهوما اليهوما اليها اليهوما اليهون اليك اليكها اليكم اليك
 اليكها اليكن الى الينا

عليه عليهوما عليهم عليها عليهوما عليهمون عليك عليكها عليكم عليكها
 عليكم على علينا دينلور

لام هر في اسم كه داخل اولسه مكسور ضمير كه داخل اولسه مفتوح او قلور
 له لهها لهم لها لهما لهن لك لكها لكم لك لكها لكن لينا
 في كلمه سنه صورة اتصالي فيه فيهما فيهم فيها فيهما الى آخره
 اكر ضمير لار مضاف اولان اسم كه متصل اولسه لار قوله قولهما قولهم
 قولها قولهما قولهن قولك قولكما قولكم قولك قولكما
 قولكن قولي قولنا دينلور

لسان عرب ده ضمير شأن و ضمير قصه دي همك له ايكي ضمير واردور ضمير
 شان مر جعي بوله مان بر ضمير دور ضمير شان نك فاغده سي ما بعد نندكي
 خبر نك بيك عاجتلي ايردو كني افاده قيلور اكر ضمير شان موعنث اچون
 اولسه ضمير قصه دير لار مثال لاري (قل هو الله احد) نظم شر يقننه هو
 ضمير شان مبتدأ بعد نند الله احد مبتدا خبر اولوب ضمير شان نك
 تفسير ي دور (هي زينب قائمة) تر كيمينده ضمير قصه دير لار

﴿ اسماء الاشارات ﴾

اسم اشاره مشار اليه اچون استعمال اولنمش كلمه دور لسان مزده (شول آنه)
 كبي لفظ لار اما عربي لفظ لاري (ذاذان ذين تان تين تاخي ذه في ته) كلمه
 لاري دور بونلار دين (ذا) مفرد منكر كه اشاره اچون دور (ذان ذين تشنيه
 مذ كر اچون دور (تان تين تشنيه موعنث اچون دور (ذي) (ذه في ته) كلمه
 لاري كندلك موعنث اچون دور (اولاء) جمع لار اچون دور مذ كر كراك

۲ امام خليل هو فصل اولد عى تقدير ده اسم دكل دور چونكه تركيب ده واقع
 اولان اسم لفظا بيا محلا عرابان خالي اوله سي سزلقى لازم دور علماء بصير يون
 فصل تسهيمه ايله ك هونك ما بعدى خبر وصفه اولماقنى فصل ايتدكي اچون دور

(اللذین) جمع من کراچون (اکرم اللذین علمواک) (اللتی) مفرد مؤنث

اچون (اللتان اللتین) تشبیہ مؤنث اچون (اللاتی اللواتی) جمع مؤنث

اچون دور (من) ذوی العقول دہ من کر و مؤنث مثنی و جمع مشترک دور

(من) بعض ترکیب دہ استعہامیہ اولور (من ابوک) کبی من شرطیہ سبقت

ایلا دی (ای) من کر اوچون مطلقا غیر عاقل و عاقل مفرد مثنی و جمع

مساوی دور (ایۃ) مؤنث اچون (اضرب ایہم فی الدار اضرب ایہم فی

الدار) ترکیب لارندہ (ماذا) ماذا کلمہ سیمہ مراجعت قیلندہ

ووصول ذک بری حرف تعریف اسمی (الضارب الضارۃ) کبی التی ضرب

التی ضربت معنی سمنک (ای) کلمہ سی اکثر استعہام الذک بر اسم ظاهر کہ یا کہ ضمیر

کہ مضاف اولور (ای ر جل جاء) ایہہ اعمالم) کبی (ای القر یقین احق بالامن)

نظم شر یقنک (ای) لفظی بعض ترکیب اضافہ تقی یر ی ایلہ استعمال قیلنور

(قل ادعوا للہ وادعوا للرحمن ایاماتہ وقلہ الاسماء الحسنی) نظم شر یقنہ

اکر ظاہر دہ اضافہ دن منقطع اولسہ تنوین داخل اولور تقی یر آیۃ (ای

ہننن الاسمین دعوتم) (ای) بر کلمہ کہ مضاف اولوب صلہ اولعان جملہ ذک

جز اولی مخنوف اولسہ امام سیمو یہ مبنی دیہش دور (ثم لغن عن من کل

شمعۃ ایہم اشد) نظم شر یقنہ ہو اشد تقی یر ندہ دور شاعر ذک

۲ (اذما تیت بنی عامر * فسلم علی ایہم افضل) شعر ندہ کبی

۲ اذ احرف شرط مازائد تیت ماضی مخاطب (تا) فاعل بنی عامر مفعول فسلم

فاجو ایہہ مخولی جواب اذ اعلی حرف جرایہم ای مبنی علی الضم مجروری

علی ایلہ متعلق سلم کہ ہم عامر کہ راجع افضل مقدر مبتدأ کہ خبرہ و افضل

تقی یر ندہ اولوب صلہ اولان جملہ ذک اولی مخنوف اولعان بنی ای کلمہ سی

مبنی علی الضم دور

اگر صدر صله محزون و او اواسه (ای) کلمه سی معرب اولور (ای) کلمه سی
 منادی اولوب واقع اولسه بر صفتی اولمق لازم دور اول صفة معرف باللام
 اولور (ای) بر لان صفة آراسنی بر هاء تنمیه کلمتوب صفتی مرفوع اولور
 (یا ایها الذین آمنوا) نظم بر یغذبه (یا ایها الرسل) ترکیبیه و یا که ای
 کلمه سینک صفتی اسم اشاره اولور مذکور آیه شریفه
 شاعر نک (الای هذا الباع الوحده نفسه) * لشی عن حتمه عن بی یه المقادیر
 شعرند هاسم اشاره ای نک وصفی دور

(ای) کلمه سی تنمیه و جمع اولوب حالته رفعتده (ایان) نصب و جر حالتیه
 (ایمن ایون) دینلور

﴿ الکنایات ﴾

کنایات (کم کنایت ذیت) کلمه لاری دور (کم) عدد اچون موضوع دور
 (کم) استفهامیه اولور خبریه اولور استفهامیه اولان کم عددن سوال
 مقامنده استعمال اولنور (کم درهما عندک)

ودخی فرزدق نک (کم عمه لک یا جر یروغالة) * فد عاقده صلیت علی عشاری
 شعرنده عمه لفظی منصوب اولدی عی تقدیرده کم استفهامیه اولور (کم)
 استفهامیه نک مهیزی مفرد منصوب اولور کم استفهامیه نک بعض
 ترکیبده مهیزی حذف اولنور تقدیر مهیز خبر نک اقتضاسینه بناء
 اولور (کم مالک) کم مالک درهما تقدیر نک اکر (کم قرأت) دیناسه کم کتابا
 قرأت تقدیر نک اولور (کم) خبر یه خبر ویرمک معنی سنک مستعمل اولور

۳ بیت ننگ معنی سی ای قایع و حسرت ایلان نفسنی هلاک ایتکان کهمسه
 سن محزون اولان شی دن تقدیر قول لار ندین دوندر مش دور

مفكور فر زنى ذك شعر نده كم عمه عجر و ر او قاسه كم خبر به او لور
 يعنى يا جر ير سنك نچه عمه و خاله لار نك و اردور قول لارى بار مى لارى
 ياروق بنم دوه لار مى صاعان ديهك اولور (كم) خبر به نك ميمزى
 مفرد كاه جمع اولوب هر حالده عجر و ر اولور اكر كم خبر به ايله ميمزى نك
 آراسنده فاصله اولسه ميمزى منصوب اولور (كم فى الدار رجلا) كى
 (كم) كراك خبر به كراك استفهاميه اولسون كلامنك اولنده اولوب كاه
 مبتد اولور كاه مفعول اولور كاه مضاف اليه اولور مثلا (كم درهما عندك
 تركيبنده مفعول مفعول اولور اكر مفعول اولسه بعد نده بر فعل ذكر
 اولونوب اول فعل ده كم لفظى نه راجع بر ضمير اولماسلق شرط دور
 (كم) لفظى مفعول اولوقده كلامنك اقتضاسينه بناء مفعول به اولور
 (كم رجلا رآيت) تركيبنده يا كه مفعول فيه اولور (كم يوما قرأت)
 مفعول مطلق اولور (كم مرة رآيت) تركيب لارنده (كم لفظى مضاف
 اليه اولماتى (غلام كم رجلا ضربت) تركيبنده غلام لفظى منصوب لفظا
 مضاف كم لفظينه هم مفعول اولور ضربت فعلينه (كم) لفظى نه بعض
 تركيبده حرف جر داخل اولور (كم محلا عجر و ر اولور
 (بكم اشترى) كى (كم) لفظينك ميمزى لارينه بعض تركيبنده من
 داخل اولور (كم من قرية اهلكناها) نظم شريفنده (كم) ايله كنايه
 اولنمش معدود كه ميمزى ديلور (كذا) لفظى الفاظ كنايه دن اولوب
 كم عندا چون دور (عندى كذا درهما) كى بعض تركيبده عدد دن غير
 او چون هم مستعمل اولور (خرجت يوما كذا) كى كذا لفظى صدر
 كلامده اولماتر و ينه كم كى استفهام ا چون اولماس فقط خبر به دور (كذا)

(۶)

(كذا)

لفظی کنایه دن اولمایوب چار و مجرور اولور (مثل ذلك معنی سنده
 بو صورتده مییز هم اولماس (کیمت) ذیت) سوز دین کنایه ده
 استعمال اولنور

✽ الہرکبات ✽

اسناد تام ایلان اولان مرکب لاری بعض لار مبنی دیسه لارده مرکب
 من هیث هو مرکب محل اعراب بولمغان وجه دن فننه مبحوث عننه دکلور
 وینه مبنی دیهک اعتراف و رودندین امین دکلور زیرا مبنی اسم اسم
 ایرسه کلمه دور کلمه مفرد اولوق لازم اولدق دین مرکبات مقسمین
 خار چندور نسبة ناقصه بولغان مرکب لار (عبدالله غلام زید) کبی
 معرب قسمین دور اما نسبتین خالی مرکب لار (بعلبک) معنی
 کرب کبی لار مبنی قسمین دور بولاردین (احد عشر ثلثة عشر)
 اربعه عشر الی ستمه عشر) ده هر ایکی جزئی مبنی دور بولور ترکیب
 تعدادی دیر لار اما اثنی عشرده جزء اول معرب جزء ثانی مبنی دور
 (اثنان و اثنان) کلمه لاری تشبیه که ماحق بولوب تشبیه اعرابی ایله معرب
 بولماق لاری نیک بیانی سبقت ایلدی اما بعلبک معنی کرب جزء اول لاری
 مبنی جزء ثانی لاری معرب هم غیر منصرف دور

✽ الاصوات ✽

صوت طاوش دیهک بو تورلی تورلی اولور بعضی حیوانات چاغریق
 چون استعمال قیلنور (پیسی پیسی) (کس کس) کبی ویا که برن دامت
 وقتنده استعمال اولمغان لفظلار دور لسان مزده (آه آه) کلمه لاری دور
 بو حرف لار لسان عربده بیله کوب دور

مناسبت معنی (اسماء الافعال)

بونلار ایکی نوع دور ماضی و مضارع معنی سنده اولوب نوع خبر
 چون استعمال قیلنور (هیهات) ای بعد (شتان) ای شتان زید وعه و
 افترق معنی سنده (سرعان) ای سرع زید بونلار بعد ند کی اسم لاری
 فاعل اولور (اف) اتضجر دیمک اولور بر نوعی امر معنی سنده اولور
 (روید) امهل معنی سنده (هام) قر به معنی سنده (هات) اعطی
 معنی سنده (ها) خن معنی سنده (حیهل) ایته معنی سنده (علیک) الزم
 معنی سنده (دونک) خن معنی سنده (حی) اقبل معنی سنده (حی علی
 الصلوة) کبی امر معنی سنده اولان اسماء افعال لار بعد ند کی اسم لاری
 ناصب لاردور مثلاً روید زیدا) فعال وزننده بر نوع لاری اسم فعل
 امر دور (نزال) کبی انزل معنی سنده بر نوعی مصدر دور (فجار)
 فجور معنی سنده بر نوعی معنول عد قیلنمش دور (فساق) کبی
 قاسقه دیمک بر نوعی اعلام مؤننه دن اولوب فاعله ورتندین معنول دور
 (قطام) کبی قاطمه دن معنول دور اما بو وزنندن اولان ذوات الراء
 اولسه (مضار طمار کبی) کسره اوزره مبنی اولور لار اتفاقا اما فاعله
 وزنندین معنول لاری باب قطام کبی ذوات الراء اولمیان لاری بنی
 تهیم غیر منصرفی هجازیون همیشه کسره اوزره مبنی دیمش لاردور
 (هام جرا) هام هاننگ فتحی ایله لامنگ ضعی ایله میم مشد ده نك فتحیله

دوسه (هام جرا)

(۲) هات مفرد ند کسره ایله جمع عنده (هاتوا) دینلور (قل هاتوا برهانکم)
 نظم شیریننده مفرد موعنث هاتی جمع موعنث هاتین دپولار

(اعضر) یعنی حاضر اول دیہکدور (جرا) مصدر اولوب منصوب

(جرا) یعنی جنب جنب بمعنی سنندہ بوہم اسم فعل دور اهل حجاز

تصرف اولنماز دیہش لار بنی تمیم عنف نندہ فعل اولوب تانیث ہم

جہعی جائز دور (ہلم) اصلی ہالم (لم) قصص بمعنی سنندہ اولوب الوی

حنف اولنمشور (قل ہلم شہداء کم) آیت کریمہ سنندہ اولدی عی کبی

متعمدی اولور وینہ (ہلم الینا) نظم شریقندہ اولدی عی کبی لازم ہم

اولور (ہلم جرا) عطف علی مقدر اولور استمع مانلوته (بوہام جرا

قولنی اول عربدہ (عاڈن بن یزید السکری سویلہشور قز

قزنداشندین آیرلدی عی وقت انشاد قیلدی عی شعر نندہ

وان جازت مغفرة رمت بی * الی اخری کتباک ہلم جرا

الظروف

ظرف لسانہ زده (صاوت) دیہک اولور مایجل فیہ الشیء دیو تعریف

ایلہش لار شول مناسبت ایله مکانلارہ ہم زمانلارہ ظرف دیہش لار

ظرف لار نیک بر قسمی دائم معرب اولور ایکنجی قسمی دائم مبنی علی

الضم اولور (حیث) کلمہ سی داگما مضای اولوب استعمال قیلنور

(حیث کلمہ سینک مضای الیہ سی مذکور اولوہای مبنی اولوہای قینہ ضرر

ویوماس حیث کلمہ سی اکثر چہلہ کہ مضای او اور (ومن حیث خرجت

قول وجہک) نظم شریقندہ اولدی عی کبی حیث کلمہ سی بعض کورہ

اسم مفرد کہ مضای اولور شاعر نیک

حیث

ب اما تری حیث سهیل طالعا * نجم یضیء کالشهاب ساطعا
 شعر نده واقع دور حیث کلمه سینک آخر ینه ملاحق اولوب کلم
 جاز اتدن صانلمش یوقار یعه مراجعت قبلنه ۳ نچی قسمی بعض ترکیب
 ده مبنی بعض ترکیب ده معرب دور آنلار (قبل بعد فوق تحت امام قدام
 حلق وراء) (لا غیر لیس غیر حسب اذا انی ایان لدی)
 (لین الان امس من ومنن قط عوض کیف) کلمه لاری
 دور بومن کورظروفی نك مضاف الیه لاری من کور اولسه معرب
 اولور لار (وما انزلنا علی قومهم من بعدہ) نظم شریفندہ اکرده مضاف
 الیه لاری محذوف اولوب نسیمانسیا اولسه کنلک معرب اولور لار تنوین
 داخل اولور شاعر نك (فساغ لی الشراب وکنت قبلا * اکاد اغص بالماء الفرات)
 شعر نده قبل لفظی هیچ بر کلمه که مضاف اولمه معرب دور مضاف الیه
 نسیمانسیا محذوف بولمه ان وجه دن اکر مضاف الیه لاری منوی اولسه مبنی
 علی الضم اولور (لله الامر من قبل ومن بعد) نظم شریفندہ اولدی
 کبی یوقسم ظرفی لارغه غایات دیر لار بو ظرفی لار دین (کیف) کلمه سی
 بر شینک حال اوچون وضع قبلنمش دور یاخر فینه جاورتی اچون (کیف)
 مبنی علی الفتح دور کیف کلمه سینمه داخل اولوب کیفه دینلور یوقاریک
 سبقت ایلادی کیف کلمه سی بعض ترکیب ده شرط اولوب استعمال قیلنور
 (۲) اما هزه سی استفهام مانافیه تری مضارع حیث مکان اچون محلا
 منصوب تری فعلینده مفعول به سهیل مضاف الیه حیث که طالعا تری که
 مفعول دن حال (نجم) خبر مبتدأ محذوف هو نجم یضیء فعل جملہ سی
 صفة کالشهاب متعلق ساطعا حال ضمیر یضیء دن

بوصورتہ لفظہ معنی دہ متفق غیر مجزوم ایکی فعل فی اقتضا ایدار بری

(۱) شرط بری جزاء اولور (کیف تصنع اصنع) کبی اما لفظہ باشقہ اولسہ صحیح

(قط) اولہماز (کیف تجلس اذهب) صحیح دکل دور (قط) عوض لسانہ زدہ (اصلا)

(عوض) معنی لارندہ مستعمل اولور لار (ماضر بته قط) ولا فعلہ عوض) کبی قط

(ن) زمانہ مخصوص دور عوض مستقبل کہ مختص دور (لا فعلہ عوض یعنی

(من) اصلا اسلام قیام دیک اولور (من منن) حرف جر اولسہ لار سبقت ایلا دی

(منن) ظرف اولسہ لار مد معنی سنہ اولور (مار ایتہ منو منو یوم الجمعہ) بو

(امس) ترکیب دہ من مبتدأ من مبتدأ بعد ذی کی اسم لاری خبر اولور (امس)

(الان) کلمہ سی کسرہ ایلان مبنی دور معنی سی ظاہر دور (الان) لفظی فتحة ایلان

(لمن) حرف تعریف سز مستعمل اولہماز (لمن) کلمہ سی ظرف دن عند معنی

(لمی) سنہ (لمی) کلمہ سی کنالک لمن کبی دور (ایان) کلمہ سی زمان اچون

(ایان) استفہام مخصوص دور (یسأل ایان یوم القیامہ) نظم شر یفئک اولمعی کبی

(این) (این ای) ظرف مکان بعض کرہ استفہام اچون بعض کرہ شرط معنی سنی

(ک) متضمن اولور (این زید) کبی کلم مجازات بیانندہ سبقت ایلا دی (متی)

(اذا) ظرف زمان اچون کاه استفہام کاه کلم مجازات دن مستعمل اولور (متی الولیمتہ)

(حسب) (اذا) شرط معنی سنی متضمن ظرف زمان دور سبقت ایلا دی (حسب)

(لاغیر) کلمہ سی ظرف کلمہ سی کبی اضافہ دن منقطع اولسہ مبنی علی الضم اولور

(لاغیر) کافی معنی سنن (لاغیر) کلمہ سی ضم اوزرہ مبنی دور اما غیر لفظینک اولینہ

(لاولیس) لفظی کلمہ سی معرب اولوب مقام اقتضاسینہ بناء اعراب لنور

(لاغیر) (ما مررت بغیرہ) کبی بو کلمہ لار نیک استفہام مقامی جاعی زین لاغیر لیس

غير دينلور غايات اوزره مشابهات اولغان اچون مېنى دېمىش لار دور
(وراء) فى الاصل مصدرا ولوب ظرفيما نمىشور فاعله مضاف اولسه خلف

(وراء)

(ه)

فروق

عند البصر بين تعجب معنى سنده بولغان (وى) ايله كان دن مركب دور
هلاک برلان معنى سنده رجور دوع معنى سنده دور

(ويكان)

(نه)

(ويل) گلهسى مضاف اولماسه هر فوع اولوب مبتدا اولور اكر مضاف اولسه
مقدر فعل ايله مضاف اولور (ويل گلهسى عن اب اولوب شدة الشر معنى

(ويل)

سندك دور ناصب فعل لارى ويل لفظينه ماده باشقه دور مثل (هالك هو و يلا)
يا كه الزمن الله و يلا) كى اماوى گلهسى اكثر نجاه عند ننه (ويكان) دن يعنى

(وى)

(ن)

هر وف مشبه بالفعل دن ماغودا اولماسينه ذاهب اولدى لارا اما استعمالى
ندا امت وقتنه اولور مثلا بر نعمت فوت اولسه ندا امت ايدوب استعمال

(ن)

(ن)

ايدار (ويكان الله يمسط الرزق لمن يشاء) آيت كرىهسى ده (كان) معنى
تشبيه دن منساخ اولوب اخبار دن عبارت دور (الم تر يمسط الرزق)

(ن)

(ن)

معنى سنى مفيد اولور بوندن غيرى معنى لارا اوزر ينه ذاهب لار وارد دور
(يك انك اصلى يكون دور شاعر نك) (ومن يك بالامس باله ينة رمله *

(يك)

فائق و قيسار بهالغريب) شعر ننه من شرطيه كه مقارن بولماق سببلى نون
نك حر كهسى ساقطا ولوب اجتماع ساكنين اچون (واو) حنف اولوب نون ده

(بسته)

هر ف علت تشبيهى اچون حنف اولنمىشور اما شيخ رضى نون غنده واو كه
مشابه دور ديمىش بعض ائمه نون تنوين كه او حشاعان اچون حنف اولنمىش

(ن)

ديمىش لار بعض لار كثر استعمالى اچون حنف اولنمىش ديمىش لارا اما

(لم يكن الشيطان ولم يكن النين) آيت كريمه لارنك عالته وصلك نون عودت
 ايدوب حركه ويرلور وينه تخفيف اچون ساقط اولان نون لارنك برى
 (لان دخلوا الجنة حتى توعمنوا ولا توعمنوا حتى تحابوا) حديث شريفه
 لان نون اولوب تخفيف اچون نون ساقط اولمشور تم

تم الجزء الثاني ويليه الجزء الثالث وهو باب المعربات من الكلمة

تدهن و نقله قالوا كالمسحون بالزيت
 و من كان من كاهن الحقلين و من في حياض
 منفقين شرب منه (او لعنتم انتم ايضاً كاهن حياض من شرب
 من شربوا الحقلين و من هو ان يفتخر بما كان في حياض
 تدلان به ذلك هو الابد و من شالنا و من شالنا ان طاعتنا